

4 INSTANCE[®]

PERIODICAL FOR PUBLIC MANAGEMENT

"Message de paix"
(20 X 24)

Peinture, voyage et amitié
Maya Van Bellinghen

Code d'éthique
e-santé

2004 is een
bijzonder jaar
voor Europa

4 INSTANCE[®]
PRACTICAL CONFERENCES

Telemedicine & e-Health
*ict and new technologies in
healthcare*

19 oktober - octobre 2004

4INSTANCE – Samenstelling ministeriële kabinetten 2004

Deze gids is de meest volledige en up to date gids waarin alle medewerkers van de ministers worden vermeld.

In deze gids maken wij dit jaar ook plaats voor de leveranciersgids van de administratie onder vorm van kleine advertenties. In de online versie voorzien wij een hyperlink naar de website van de adverteerders.

Wie gebruikt de Gids?

De gids wordt gratis verstuurd naar alle lokale en centrale administraties op beslissingsniveau(*)

Gebruikersprofiel: voorzitters, algemene directeurs, HR-Managers, ICT-managers, facility-managers, communicatie-managers, verantwoordelijken aankoop, milieuverantwoordelijken, verantwoordelijken openbare werken, adviseurs...).

De Gids wordt ook verstuurd naar alle kabinetmedewerkers.

De online versie van de kabinetgids zal via onze website – www.mypublica.com – bereikbaar zijn alsook via onze nieuwsbrieven en is een onmisbaar online instrument geworden.

Oplage

Gedrukte versie: 6000

Online versie: e-newsletter abonnees (13.500**) en internauten

Waarom uw bedrijf in de kijker plaatsen?

Het plaatsen van deze advertentie is naast goedkoop ook snel en moeiteloos, er hoeft geen advertentiemateriaal aangemaakt te worden, wij zorgen voor een standaard opmaak.

U bereikt zonder meer de volledige Belgische overheid gedurende 1 jaar. U legt een directe link tussen uw bedrijf en de overheid.

Hoe reserveert U uw plaats in de kabinetgids?

Stuur een e-mail naar info@4instance.be vóór 15 oktober met vermelding van:

- Facturatiegegevens: Naam - adres - contact - btw-nummer - eventueel bestelnummer
- Duidelijke vermelding van op te nemen informatie
- In bijlage: uw logo (quadri TIF of EPS - 300 dpi)
- U ontvangt in retour de bevestiging van uw bestelling.

Tarieven

Gedrukte versie: 300 euro

Gedrukte versie + online versie(hyperlink): 350 euro

U ontvangt 1 bewijsnummer.

(*)*Advies- en controleorganen van de Staat - Federale wetgevende Instellingen - Federale regering - Federale Overheidsdiensten (FOD) en Programmatorens federale Overheidsdiensten (POD) - Gemeenschappelijke en gewestelijke wetgevende Instellingen - Gemeenschappelijke en Gewestelijke Regeringen - Gemeenschappelijke en gewestelijke Ministeries - Europese Unie - Provinciale Besturen - Steden en gemeenten - Intercommunales - Parastatalen en onder staatsbeheer ressorterende organismen*

(**) *op 1 jaar tijd groeide het aantal abonnees van de e-newsletter van 6.500 naar 13.500*

4INSTANCE – Composition des Cabinets ministériels 2004

Le guide 4INSTANCE des cabinets est le plus complet et reprend tous les collaborateurs des Ministres. Cette année nous réservons également une place pour les fournisseurs de l'administration sous forme d'une petite annonce. Dans la version on-line un hyperlink est créé vers votre site.

Qui utilise le Guide?

Le guide est envoyé gratuitement aux responsables de l'administration locale et centrale. (*)

Profil de l'utilisateur: présidents, directeurs général, responsables RH – TIC – Ressources – Achats – Communication – environnement – travaux publics, conseillers etc...

Le guide est également envoyé à tous les membres des cabinets.

La version en ligne, outil devenu indispensable, est accessible via notre site – www.mypublica.com – mais également via nos newsletters.

Tirage

Version imprimée: 6000

Version en ligne: abonnés de l'e-newsletter (13.500**) et internautes

Pourquoi mettre en avant votre société?

Cette forme d'annonce est facile et peu coûteuse car elle ne demande pas la réalisation de matériel publicitaire spécifique. Nous nous occupons de la mise en page standard.

Vous touchez pendant 1 an tout les décideurs du secteur publique Belge.

Comment réserver votre annonce dans le Guide des Cabinets?

Envoyez un email à info@4instance.be avant le 15 octobre en indiquant:

- Les données comptables: Nom - adresse - contact - n° de TVA – éventuellement le N° de commande
- Les infos de votre annonce.
- En annexe: votre logo (quadri TIF of EPS – 300 dpi)
- Vous recevrez une confirmation de votre réservation via email

Conditions

Version imprimée: 300 euro

Version en ligne (hyperlink): 300 euro

Version imprimée + version en ligne(hyperlink): 350 euro

(vous recevrez un exemplaire du guide) .

(*)*Organes d'avis et de contrôle de l'État - Institutions législatives fédérales Gouvernement fédéral - Services publics fédéraux (SPF) et Services publics de Programmation (SPP) - Institutions législatives communautaires et régionales - Gouvernements communautaires et régionaux - Ministères communautaires et régionaux - Union européenne - Gouvernements provinciaux - Villes et communes - Organismes divers – Intercommunales - Organismes parastataux et paraétatique.*

(**) *En un an le nombre d'abonnés à la newsletter est passé de 6500 à 13.500 personnes.*

“Message de paix” (20 X 24)

N° 47 Septembre-September 2004

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
ÉDITEUR RESPONSABLE
Thibault Van der Auwermeulen

4INSTANCE
bvba G.T.G. sprl
Rue Bosquet straat 67 - 1060 Brussel-Bruxelles
Tel. 02/534 94 51 - Fax: 02/534 84 41
E-mail: info@4instance.be
http://www.MyPublica.com

REDAKTIE - RÉDACTION
bvba GTG sprl

Redaktiesecretariaat / Secrétariat de rédaction
Greta Rooselaers
Tel. 02/534 94 51
E-mail: 4instance@skynet.be

KUNST - ART
Maya Van Bellinghen
Copyright pictures
Luc Schrobiltgen
Lili Jacques

LAYOUT - PREPRESS
Daniel Collette Production sprl
http://www.dcpo.be

REGIE
Tel. 02/534 94 51

DISTRIBUTIE - DISTRIBUTION
Nevelland

Zonder schriftelijke toelating van de uitgever mag geen enkele tekst noch illustratie van 4INSTANCE, geheel of gedeeltelijk gereproduceerd worden. De uitgever is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties en artikels.
La reproduction des textes et photographies publiés est interdite sans accord écrit de l'éditeur. L'éditeur n'est pas responsable des articles et publiereportages.

Lid van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers
Membre de l'Union des Editeurs de la Presse Périodique
Member of the European Group of Public Administration

Membre du Club de la Fondation Universitaire
Lid van de Club van de Universitaire Stichting

“4INSTANCE is ondertekenaar van de Milieubeleidsovereenkomst Papier Vlaanderen en steunt de inspanningen van de Vlaamse regering i.v.m. papierrecuperatie”.

ABONNEMENT

8 nummers per jaar

België: 37,2 euro incl. BTW
E.U.: 50 euro incl. BTW

8 numéros par an

Belgique: 37,2 euro TVA inclus
U.E.: 50 euro TVA inclus

*Voor meer info – pour plus d'info
sprl-bvba G.T.G.*

*Rue Bosquetstraat 67 – 1060 – Brussel – Bruxelles
Tel. 02/534 94 51 Fax. 02/534 84 41
E-mail. Info@4instance.be - <http://www.mypublica.com>*

Bestelbon / Bon de commande

Naam/Nom _____

Administratie/Administration _____

Bedrijf/Société _____

Functie/Fonction _____ Taal/Langue _____

Adres/Adresse _____

Postcode/Code postal _____ Plaats/Localité _____

Tel. _____ E-mail _____

BTW/TVA _____

Abonnement voor één jaar – Abonnement pour un an

37,2 euro (België/Belgique) 50 euro (E.U./U.E.)

Handtekening/Signature _____

4INSTANCE®

PERIODICAL FOR
PUBLIC MANAGEMENT

*Articles actuels consacrés
à la gestion, destinés aux
fonctionnaires occupant des
fonctions de direction.*

*Actuele artikels over
management voor
leidinggevende ambtenaren.*

*Le site
du magazine 4INSTANCE,
mise à jour hebdomadaire!*

*De website
van het tijdschrift 4INSTANCE,
wekelijkse update!*

4INSTANCE®

e-NEWSLETTER

*Gratis abonnement op de
tweewekelijkse nieuwsbrief
via de website
www.Mypublica.com*

*Demandez votre abonnement
gratuit de la newsletter via le site
www.Mypublica.com*

4INSTANCE®

PRACTICAL CONFERENCES

e-Health
19 oktober - 19 octobre

4INSTANCE®

CONGRÈS DU SECTEUR PUBLIC
OVERHEIDSCONGRES

22-03-2005

INFO

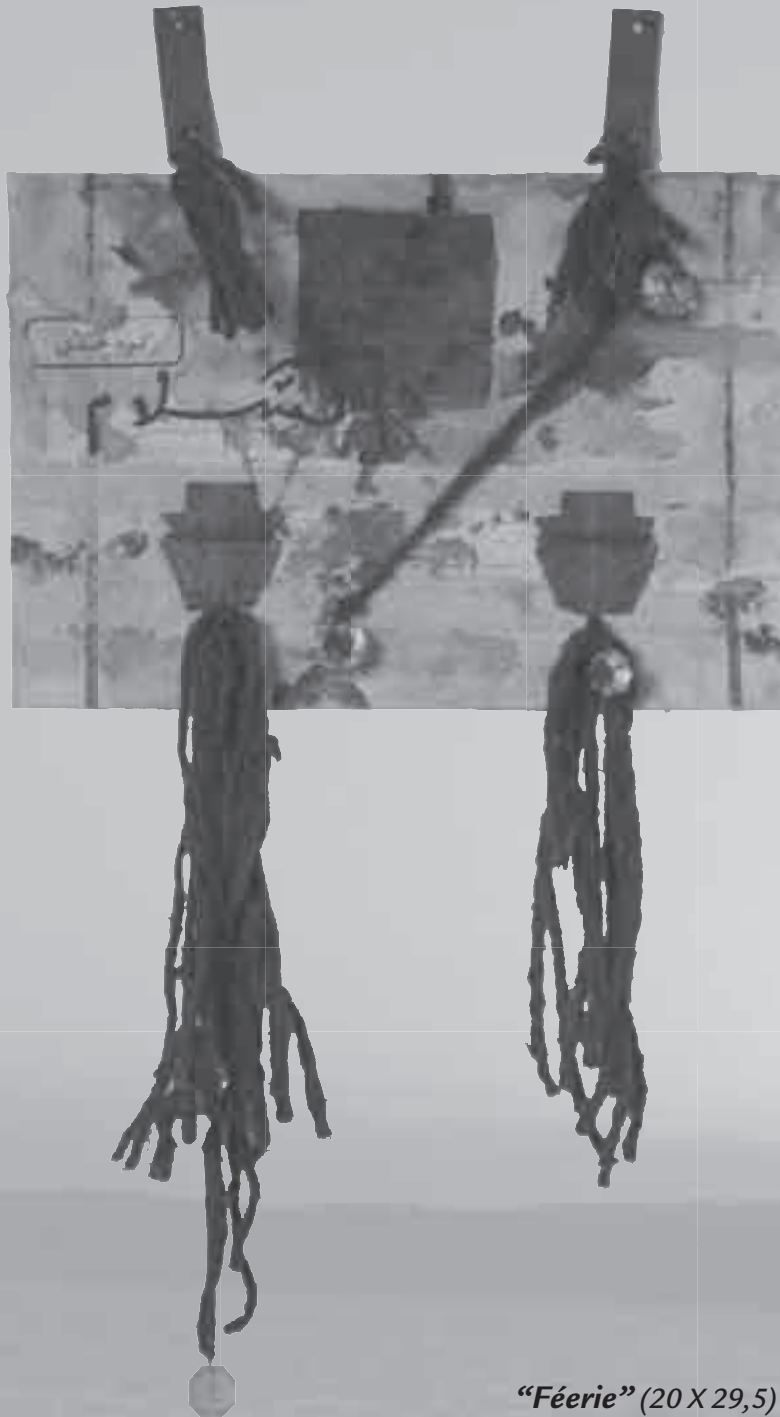
*info@4INSTANCE.be
www.mypublica.com
tel 02/534 94 51*

4INSTANCE N° 47
September-Septembre 2004

6 A Mogador,
le soleil est toujours allumé...

- 6** ART - KUNST
A Mogador, le soleil est toujours allumé...
- 10** 4INSTANCE CONFERENCE
Telemedecine & e-Health
ict and new technologies in healthcare
- 14** e-HEALTH
Code d'éthique e-santé
- 20** e-HEALTH
The eEurope Awards for e-Health
- 22** TIC
La sécurité informatique, c'est *presque* simple (II)
- 26** PUBLIC SCHOOL 2
Europa en decentrale overheden
- 28** OPLEIDING
Aanvullende studie overheidsmanagement en
bestuurskunde.
- 29** FORMATION
Gestion des compétences et du changement.
- 30** MANAGEMENT
Mindmapping
- 36** E.U.
2004 is een bijzonder jaar voor Europa.
- 44** e-HEALTH
Medische informatie op internet: handig of link?
- 49** IT-SECURITY CONFERENCE
IT- Security : your priority ?

"Féerie" (20 X 29,5)

“Envoutée de Mogador, Maya VAN BELLINGHEN nous ramène quelques trésors, conçus sous la caresse des vents alizés. De retour d’Essaouira, exposés à la galerie ESPACE ENTRÉE LIBRE, ces oeuvres, faites de toile, d’objets insolites et de textes inspirés, tressent des bouts de réel, des fragments d’imaginaire et des bribes de symbolique. L’artiste a ainsi retrouvé le génie des créateurs et des guérisseurs marocain et africains, f’kihs ou n’gangas, dont les fétiches et les amulettes sont conçus sur le même arrangement. Hâtez-vous d’aller admirer ou convoiter ces pièces rares”

J.P. Jacques

ESPACE ENTRÉE LIBRE

Hôtel Communal d’Etterbeeck

Avenue d’Auderghem, 113 1040 BXL

Exposition du 7 octobre au 4 novembre 2004

Du lundi au vendredi de 8h30 à 16h30

Maya VAN BELLINGHEN participe également
à une exposition collective “FAMILIA SACRA”
Eglise des Dominicains
Avenue de la Renaissance, 40 1000 BXL
Exposition du 23 septembre au 01 novembre 2004
Tous les jours de 13h30 à 18h30

*L*a chance est, dit-on en arabe, un des noms du destin ...

Si celui-ci vous transporte un jour à Essaouira vous réaliserez à quel point les mots dessinent la route.

Comme dans les contes de fées, il y a une forêt à traverser, celle-ci est plantée d'arganiers et s'ouvre sur un royaume de lumière niché au bord de l'Atlantique.

ESSAOUIRA, ... ville de légendes...

De son architecture, elle découpe un ciel ivre de bleu.

De son subtil mélange de parfums d'encens et de bois de thuya elle vous grise de félicité.

De sa savante chorégraphie entre le rythme de l'océan et le souffle du séphir elle apaise le cœur.

De ses ruelles chatoyantes elle vous initie aux négoce ancestraux des souks et caravansérails.

Des canons de ses remparts surgit du passé elle envoie des messages de paix et de volupté.

Dès les premières heures, elle vous impose par son hospitalité souriante, son atmosphère décontractée et sa joie de vivre, la zahia, sa particulière et vibrante puissance orientale.

Comme un sabre de velours, le chant des muezzins taille le voile du mystère indicible. Les cris enchanteurs des goélands accompagnent le rire des enfants.

Très vite, vous devenez captif de sa poésie de l'espace et soumis à son culte du beau... Tous vos sens sont sollicités et vous palpez le relief vertigineux et inépuisable de ses charmes...

Pas étonnant que depuis le XVIIIe, écrivains et peintres européens y sont venus chercher l'inspiration ! Ici, on se frotte au monde à la cadence de la poésie qui est considérée par ceux qui la pratiquent comme « le savoir du ventre ».

A Essaouira, tout tracas et formules à la naphthaline deviennent un excédent de bagage que l'on abandonne plus bas que terre, ... et une fois lié à rien, on devient lié à tout, la pensée entre en résonance avec le flux et le reflux de l'océan et l'on atteint au souvenir de ce qui n'est jamais arrivé... on se déshabille de ses convictions, on ne tente pas de retenir le sable au fond de sa main.

... Un oubli hypnotique et salutaire recouvre les traces du passé avec le bonheur comme fond de sauce... Une véritable théorie des dominos à l'envers...

Peinture, voyage et amitié

A Mogador, le soleil est toujours allumé...

VIENS LA, LA VIE QUE JE TE CROQUE !

Comme un plaisir ne vient jamais seul, il existe dans cette ville, dont le nom signifie la bien dessinée, un palais des mille et une nuit...la VILLA QUIETA...un endroit d'exception, à l'intérieur tout n'est que lumière et enchantement...

Au départ conçue pour sa famille et ses amis dans un pur style traditionnel marocain par Omar Rahham, un notable de la ville, mécène et amateur d'art, elle est actuellement ouverte aux voyageurs...

Mourad et Imane Rahham, dans le respect de la mémoire d'Omar, vous offrent la féerie de vivre dans un palais privé et ses raffinements distingués.

Terrasses ensoleillées avec vue sur la mer et les Iles Purpuraires, salons frais à la décoration de haut vol, céramiques de Fès, de Salé et de Safi, pièces uniques venant de l'atelier du fournisseur royal Ahmed Serghini, grand hall de réception avec ses plafonds en stuc de Fès et ses portes en bois peint de Marrakech, tapis de soie, tapis berbères, tapis de Rabat, noués, tissés, brodés, meubles en marqueterie de thuya, de citronnier et d'ébène, zelliges de Fès, travail de cuir, toiles de maître...Chaque chambre est un autel de beauté à l'atmosphère feutrée et enchantée. Des merveilles à faire frémir l'âme d'Eugène Delacroix, ou celle des orientalistes du XIXe et de toute personne sensible au délice de savourer des yeux les formes et les couleurs de l'âme souiri.

Cette noble demeure est en plus la seule d'Essaouira à être entourée d'un appréciable jardin fleuri et luxuriant ou dans une vaisselle raffinée on vous sert avec un art de vivre inouï le délicieux thé à la menthe au bord de la piscine ou à la sortie du hammam et sauna privés.

Quelques fois, par nuit étoilée, les coffres s'ouvrent et couvrent ce jardin de tapis somptueux, les lanternes s'illuminent de mille bougies...et les voix chaudes, sensuelles, magiques et envoûtantes des musiciens gnaoua s'incarnent à tout jamais dans votre vécu...Msa elkhir Essaouira, bonsoir Essaouira, choukran, merci pour tes rêves délicieux...

Le plus dur reste à faire, quitter Essaouira, c'est du même ordre que fermer la maison de son enfance... on se retrouve comme un oiseau qui se cogne au mur pour aller vers la lumière...sur cette vague non négociable, il est important de ne pas masquer les étoiles et de faire un pacte, un frisson de bonheur anticipé, celui d'y revenir...

Maya Van Bellinghen

VILLA QUIETA

Bd MOHAMED V, 86 - ESSAOUIRA

Tél: 00212 44 78 50 04 - Fax: 00212 44 78 50 06

villa.quieta@iam.net.ma

<http://www.villa.quieta.com>

Telemedecine & e-Health

ict and new technologies in healthcare

De gezondheidsdialogen hebben de dringende noodzaak aangetoond om de mogelijkheden van de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën in een beveiligde omgeving maximaal te ontwikkelen.

De modernisering van de gezondheidszorg door de gecoördineerde ontwikkeling van informatica en telematica in de sector (e-health) bijzondere opportuniteiten aan om de toegang tot de zorgen, de kwaliteit en de doeltreffendheid ervan te verbeteren:

- door aan de zorgverleners waar en wanneer het nuttig is toegang te geven tot de hulpmiddelen en tot de informatie die ze nodig hebben;
- door aan de burgers-patiënten informatie en diensten te verstrekken die hen toelaten een grotere rol te spelen in het onderhouden van hun gezondheid;
- door de communicatie en de gegevensuitwisseling tussen zorgverleners en burgers-patiënten te verbeteren ;
- door het opzetten van procedures inzake administratieve vereenvoudiging en optimalisering van de financiële stromen (factureringen, terugbetalingen) en
- door de systemen te ondersteunen die informatie verzamelen voor activiteitenmonitoring en epidemiologische waakzaamheid

Om deze opportuniteiten maximaal te benutten en om voor al de betrokken gebruikers de toegang te garanderen tot de overeenkomende diensten, is een nationale strategie inzake e-health vereist.

Om deze reden heeft 4INSTANCE(*) het initiatief genomen een conferentie te organiseren met betrekking tot het thema e-Health.

Een uitgebreid programma die actoren samenbrengt !

Patricia Ceysens, fractievoorzitter van de VLD in het Vlaams Parlement, gewezen Minister verantwoordelijk voor e-government, en Dr Daniel Bacquelaine, fractievoorzitter van de MR in de kamer van volksvertegenwoordigers en tevens geneesheer spreken in hun inleiding over het belang van e-Health.

Dr John Navein, is Télémédecine adviseur et Futuroloog op het domein van de gezondheidszorg. Hij is de keynotespaker en zal het hebben over de toekomst en dit op een zeer realistische wijze. John Navein is lid van diverse verenigingen

waaronder: de British Medical Association, de Royal Society of Medicine, de American Telemedicine Association en de Special Operations Medical Association. Hij is tevens adviseur voor een aantal overheidsinstanties.

Gérard Comyn, Head of Unit ICT for Health - European Commission Information Society DG, zal het hebben over de ontwikkelingen van eHealth in Europa.

Frank Robben, Administrateur Generaal van de kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, behandelt het thema "Security & privacy in e-Health".

Dr Marc Bangels, Expert Geneesheer van de cel communicatie, informatica en telematica van de FOD volksgezondheid heeft het over het elektronisch medisch dossier en de elektronische gegevensuitwisseling.

Profesoor Dr André-Robert Grivegnée, initiatiefnemer en projectleider van het projekt Télé mammographie in het Brussels hoofdstedelijk Gewest, brengt op een praktische manier zijn projekt. (Projektaanpak, voordelen...)

Peter Vanvelthoven, Staatssecretaris voor Informatisering van de Staat, spreekt ons (in première) over het sectorale telematicaportaal, «be-health», bestemd voor de zorgverleners en voor de betrokken partijen bij de sociale zekerheid. Dit portaal zal het unieke toegangspunt zijn tot de resources die ter beschikking worden gesteld van de gebruikers.

Verder zullen drie bedrijven (**Accenture**, **Agfa**, **CorTTex**) u hun e-Health strategie toelichten alsook hun e-Health oplossingen op een praktische wijze brengen.

Profiel van de deelnemers: Bestuurders, Consultants, Geneesheren, Medische Experts, Algemene directeurs in ziekenzorginstellingen, Directeurs geneesheren, Facilitymanagers, Aankoop directeurs, Verantwoordelijken verpleging, Ambtenaren in de gezondheidszorg, leveranciers van oplossingen...

Les dialogues de santé ont mis en évidence le besoin urgent d'un développement maximal des possibilités qu'offrent les nouvelles technologies d'information et de communication et ce dans un environnement sécurisé.

La modernisation des soins de santé par le développement coordonné de l'informatique et de la télématique dans le secteur (eHealth) offre de remarquables opportunités pour l'amélioration de l'accès aux soins, de leur qualité et leur efficacité :

- En donnant aux prestataires de soins, en lieu et temps utiles, accès aux outils et aux informations dont ils ont besoin ;
- En fournissant aux citoyens-patients des informations et des services leur permettant de jouer un plus grand rôle dans la préservation de leur santé ;
- En améliorant la communication et les échanges de données entre les prestataires de soins et avec les citoyens-patients ;
- Par la mise en place de procédures de simplification administrative et d'optimisation des flux financiers (facturations, remboursements) et
- En supportant des systèmes de collectes d'informations pour le monitoring d'activités et la veille épidémiologique.

Afin d'exploiter au mieux ces opportunités et de garantir l'accès aux services correspondants pour tous les usagers concernés, une stratégie nationale, à l'initiative des pouvoirs publics, s'impose en matière d'eHealth.

C'est pour cette raison que 4INSTANCE (*) a pris l'initiative d'organiser une conférence sur le thème du e-Health.

Un programme très complet qui réunit tous les acteurs !

Patricia Ceysens, Présidente du groupe VLD au parlement Flamand, anciennement Ministre pour l'e-gouvernement et **Dr Daniel Bacquelaine**, Président du groupe MR - Chambre des Représentants et médecin parleront de l'importance du e-Health.

Dr John Navein, Consultant en Télémedecine et Futurologue dans le domaine des soins de santé, est le keynote speaker de la journée et nous parlera de l'avenir d'une façon très réaliste. John Navein est membre de différentes associations

dont la British Medical Association, la Royal Society of Medicine, l'American Telemedicine Association et la Special Operations Medical Association. Il est conseiller de différentes instances gouvernementales.

Gérard Comyn, Head of Unit ICT for Health - European Commission Information Society DG, parlera des développements de la télémédecine en Europe.

Frank Robben, Administrateur Général de la Banque carrefour de la Sécurité sociale, traitera le sujet de la sécurité dans le e-Health ainsi que le problème de l'aspect privé des données.

Dr Marc Bangels, de la Cellule Communication, Informatique et Télématique des Soins de Santé du SPF Santé publique, parlera du sujet "Le dossier médical partagé".

Professeur Dr André-Robert Grivegnée, initiateur du projet de Télé mammographie en Région Bruxelloise, parlera de son projet de façon pratique. (La mise en œuvre, les avantages...)

Peter Vanvelthoven, Secrétaire d'Etat à l'Informatisation de l'Etat, nous parlera (en première) du portail télématique sectoriel, "be-health", destiné aux prestataires de soins de santé et aux acteurs de la sécurité sociale qui sera le point unique d'accès aux ressources mises à la disposition des usagers.

Trois sociétés (dont **Accenture**) prendront la parole et vous présenteront leurs stratégie et solutions e-Health d'une façon pratique.

Profil des participants: Dirigeants, Conseillers, Médecins, Experts médicaux, Directeurs généraux, Directeurs médecins, Responsables de l'aménagement, Responsables de l'informatique, Responsables des achats, Responsables infirmiers, Fonctionnaires du domaine des soins de santé, fournisseurs de solutions...

...

(*) 4INSTANCE ontstond in Brussel, Europese hoofdstad. Sinds 1996 profileert deze onafhankelijke organisatie zich als het forum bij uitstek voor een actueel en modern overheidsmanagement. Het 4INSTANCE' maandblad "periodical for public affairs", de website "mypublica.com" en de e-nieuwsbrief reiken adequate oplossingen aan voor essentiële problemen van overheid, privé en sociale sector: ICT, HR, organisatie, financiën, marketing,... Hiertoe onderhoudt 4INSTANCE hechte internationale contacten met de experts terzake - academici, overheidsmanagers, ondernemers,... Op regelmatige 4INSTANCE-seminars delen zij overigens graag hun kennis met het publiek.

(*) 4INSTANCE a été créé à Bruxelles, capitale de l'Europe. Depuis 1996, cette organisation indépendante se présente comme le forum idéal pour une gestion publique actuelle et moderne. Le mensuel publié par 4INSTANCE "periodical for public affairs", le site Web "mypublica.com" et la e-newsletter proposent des solutions adéquates aux principaux problèmes des autorités ainsi que des secteurs privé et social: ICT, RH, organisation, finances, marketing,... À ce niveau, 4INSTANCE entretient de solides contacts internationaux avec d'éminents spécialistes en la matière, notamment des universitaires, des gestionnaires publics, des entrepreneurs,... Lors des séminaires organisés régulièrement par 4INSTANCE, ils partagent d'ailleurs volontiers leurs connaissances avec le public.

Praktische info - Infos pratiques

Datum/Date: 19 oktober - octobre 2004

Taal/Langue: F/E/N

Plaats/Lieu: De Universitaire Stichting - La Fondation Universitaire

Rue d'Egmontstraat, 11 - 1000 Bruxelles-Brussel

Inschrijving/Inscriptions : Tel. 02/534 94 51 - Fax. 02/534 84 41

E-mail: info@4instance.be

Rue Bosquetstraat, 67 - 1060 Brussel-Bruxelles

Frais de participation: 100,- € (*gezondheidszorg & overheid - secteur soins de santé & secteur public*)

Deelnemingskosten: 250,- € (*bedrijven - entreprises privées*)

Inschrijving - Inscription

voor 15 oktober 2004 faxen - faxer avant le 15 octobre 2004 - fax 02/534 84 41 & via email - 4Instance@skynet.be

De heer / Mevrouw

Monsieur / Madame

Functie

Fonction

Administratie / Gezondheidszorg

Administration / Soins de santé

Bedrijf

BTW

Société

TVA

Straat

Nr.

Postcode Gemeente

Rue

N°

Code postal Localité

Telefoon

E-mail

Téléphone

E-mail

“Telemedicine & e-Health”

Date-Datum

“19 oktober - octobre 2004”

Taal – Langue

Français/Nederlands/English

Place-Plaats

De Universitaire Stichting
La Fondation Universitaire
Rue d’Egmontstraat, 11
1000 Bruxelles-Brussel

Inschrijvingen – Inscriptions

Tel. 02/534 94 51

Fax. 02/534 84 41

E-mail: 4instance@skynet.be

Rue Bosquetstraat, 67

1060 Brussel-Bruxelles

Frais de participation

Deelnemerskosten

100,- €

fonctionnaires - ambtenaren

Healthcare professionals

250,- €

bedrijven – sociétés

(inclusief lunch, koffiepauzes en deelnemersmap – déjeuner, les pauses café et la farde de documentation)

Partners -Partenaires

Telemedicine & e-Health

ict and new technologies in healthcare

- 09:15 Onthaal van de deelnemers – Accueil des participants – café/kofie
- 09:45 **Introduction – Inleiding**
Professor dr. ir. Eddy Vandijck - *Decaan Faculteit van de Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen en Managementschool Solvay*
Conferentie voorzitter – Président de la conférence.
- 09:50 **Mot d’ouverture**
Dr Daniel Bacquelaïne - *Président du groupe MR - Chambre des Représentants*
- 10:10 **Vlaanderen op weg naar een digitale gezondheidszorg**
Patricia Ceysens - *Fractievoorzitter VLD – Vlaams Parlement*
- 10:30 **Will you be working like this in 2014?**
Dr John Navein – Keynote speaker - *Telemedicine Consultant and Healthcare Futurologist*
- 11:15 Koffie – Café
- 11h30 **corTTex© Virtual Healthcare Environment**
Bilent Kunac - *General Manager - corTTex Nederland BV*
- 12:00 **e-Health Developments in Europe**
Gérard Comyn - *Head of Unit - European Commission - Information Society DG - C.4: ICT for Health*
- 12:30 Walking Lunch + café-kofie
- 13:30 **Security & privacy in e-Health**
Frank Robben - *Administrateur-generaal KSZ- BCSS*
- 14:00 **eMR as the cornerstone of the French Health reform**
Sylvie Ouziel - *CEO of INVITA and Accenture Partner*
- 14:30 **PACS in the Future**
Hans Vandewyngaerde - *General Manager Healthcare Benelux - AGFA*
- 15:00 Koffie – Café
- 15:15 **Shared health records: a big challenge inside e-Health**
Dr Marc Bangels - *Cellule Communication, Informatique et Télématique des Soins de Santé du SPF Santé publique*
- 15:45 **Le projet de Télé mammographie en Région Bruxelloise**
Professeur Dr André-Robert Grivegnée - *Centre bruxellois de coordination pour le dépistage du cancer du sein, ASBL*
- 16h15 **Slotrede – Mot de la Fin**
Peter Vanvelthoven - *Staatssecretaris voor Informatisering van de Staat - Secrétaire d’Etat à l’Informatisation de l’Etat*
- 17h00 Fin –Einde

Code d'éthique e-santé

Le but de l'e-Health Code of Ethics (*) est de s'assurer que les gens peuvent profiter en pleine connaissance de cause et des éventuels risques, du potentiel que représente Internet dans la gestion de leur santé et ceux de leur proches.

L'Internet change la façon dont les gens donnent et reçoivent de l'information de santé, et également la façon dont ils sont eux mêmes soignés. Toutes les personnes qui utilisent l'Internet pour des buts relatifs à la santé -- patients, professionnels et administrateurs, chercheurs, ceux qui créent ou vendent des produits ou des services de santé, et d'autres dépositaires -- doivent se joindre ensemble pour créer un environnement sûr et pour mettre en valeur la valeur l'Internet pour correspondre aux besoins de santé.

Parce que l'information, les produits et les services de santé offrent à la fois des possibilités intéressantes d'amélioration de la santé mais également de dégradation, les organisations et les individus qui fournissent des informations de santé sur l'Internet ont des obligations d'être dignes de confiance, de fournir des contenus de haute qualité, de protéger l'intimité des utilisateurs, et d'adhérer aux normes des meilleures pratiques pour le commerce en ligne en générale, et plus particulièrement les services professionnels en ligne dans la santé.

Les gens qui utilisent les sites Internet de santé et leur services partagent une res-

ponsabilité dans l'objectif d'assurer la valeur et intégrité de ces services, en exerçant leur propre jugement lorsqu'ils utilisent des sites, des produits, et des services, et en fournissant un feedback significatif.

Définitions

L'information de santé comprend l'information de bien-être, de prévention sanitaire, et tout autre information relative à la santé et au soin. Elle inclut l'information pour prendre des décisions au sujet des produits de santé et des services de santé. Elle peut être sous forme de données, de texte, de voix, et/ou de vidéo. Elle peut impliquer des perfectionnements par la programmation et l'interactivité.

Les produits de santé incluent des médicaments, des dispositifs médicaux, et d'autres marchandises employées pour diagnostiquer et traiter des maladies ou des dommages ou pour maintenir une bonne santé. Les produits de santé incluent à la fois les produits sujet à l'approbation de normalisation par des agences telle que l'U.S. FDA (Food and Drug Administration - <http://www.fda.gov>), le U.K. MCA (Medicines Control Agency - <http://www.direct.gov.uk/Homepage/fs/en>),

ou en France l'AFSSAPS (Agence Française de Sécurité Sanitaire des Produits de Santé - <http://agmed.sante.gouv.fr>), et des produits non soumis à un organisme de normalisation: vitamine, herbe, complément nutritif, etc.

Les services de santé incluent le soin médical personnel ou le conseil; la gestion des données médicales; la communication entre les fournisseurs de santé et/ou les patients, les plans d'assurance de santé, ou l'aide au diagnostic, gestion des traitements, facturation, et toutes fonctions de support. Les services de santé incluent également des listes de diffusion (listserv), des lettres électroniques (newsletter), causette (chats), forum d'échanges, etc.

Comme l'information de santé, les services de santé peuvent être sous forme de données, de texte, de voix, et/ou de vidéo, et peuvent impliquer des perfectionnements par la programmation et l'interactivité. Une personne qui utilise l'Internet pour des raisons relatives à la santé est en droit d'attendre que les organisations et les individus qui fournissent des informations de santé, les produits ou les services en ligne suivront les principes de base suivants:

Franchise

Les sites doivent signaler les informations qui pourraient modifier la compréhension des consommateurs ou leur intentions d'achat ou d'utilisation.

Les personnes qui utilisent l'Internet pour des buts relatifs à la santé doivent pouvoir juger par elles-mêmes que les sites qu'elles visitent et des services elles utilisent sont crédibles et dignes de

(*) <http://www.ihealthcoalition.org/>

confiance. Les sites devraient clairement indiquer:

- qui possède ou a un intérêt financier significatif pour le site ou le service,
- quel est le but du site ou du service. Par exemple, s'il est seulement éducatif, vend des produits ou des services de santé, ou offre le soin médical personnel ou le conseil
- les rapports (financier, professionnel, personnel, ou autre) qui pourrait, de bon sens, influencer la perception d'information, de produits, ou de services offerts par le site. Par exemple, si le site a des commanditaires ou des associés commerciaux, qui sont ces sponsors ou partenaires, s'ils fournissent du contenu pour le site, et si oui, lequel.

Honnêteté

“soyez véridique et non trompeur”

Les gens qui recherchent de l'information de santé sur Internet ont besoin d'assurance que les produits ou les services sont décrits avec sincérité et que l'information qu'ils reçoivent n'est pas présentée de façon fallacieuse.

Les sites devraient être extrêmement : clairs et droits :

- dans tout le contenu employé pour favoriser la vente des produits ou services de santé
- dans toutes les publicités au sujet de l'efficacité, des performances, ou des avantages des produits ou des services.

Ils devraient clairement distinguer le contenu destiné à favoriser la vente d'un produit, du service, de l'organisation du contenu éducatif ou scientifique.

Qualité

Fournir des informations de santé qui soient précises, facile à comprendre, et mises à jour (données actuelles de la science).

Pour prendre des décisions sages au sujet de leur santé, le grand public a besoin et a le droit d'attendre des sites qu'ils fournissent de l'information précise, à jour et facile à comprendre, et des produits et des services de haute qualité.

Afin de s'assurer que les informations de santé qu'ils fournissent est de qualité, les

eHealth sites devraient faire des loyaux efforts pour:

- évaluer rigoureusement et équitablement l'information, y compris celle utilisée pour décrire produit ou service,
- fournir de l'information consistante et fondée sur les preuves (médecine factuelle ou evidence based medicine),
- s'assurer que les avis médicaux ou conseils soient donnés par des praticiens qualifiés,
- indiquer clairement si l'information est fondée sur des études scientifiques, consensus d'experts, ou sur une expérience ou une opinion professionnelle ou personnelle,
- reconnaître que certains sujets font l'objet d'une controverse et, lorsque c'est le cas, faire un effort de bonne foi pour présenter toutes les parties raisonnables de façon équilibrée. Par exemple, informez les utilisateurs qu'il y a des traitements alternatifs pour un état particulier de santé, tel que chirurgie ou radiothérapie pour le cancer de prostate.

“Remparts intérieurs” (24 X 45)

...

Il doit être facile pour des consommateurs de comprendre et utiliser l'information et les services. Les sites devraient présenter l'information et décrire les produits ou services :

- en langage clair, facile à lire, et approprié aux utilisateurs visés. Par exemple, des voies culturellement appropriées au(x) langage(s) des cibles attendues et,
- d'une manière adaptée à certains besoins spéciaux qu'ils peuvent avoir. Par exemple, en grand caractère ou par du son pour les utilisateurs dont la vision est altérée.

Les sites qui fournissent des informations principalement pour des buts éducatifs ou scientifiques devraient garantir l'indépendance de leur politique et pratiques éditoriales par l'assurance que seulement les éditeurs du site déterminent le contenu éditorial et ont l'autorité pour rejeter la publicité lorsqu'ils la considèrent inadéquate.

Les consommateurs ont le droit de compter que l'information qu'ils reçoivent est à jour. Les sites devraient clairement indiquer :

- quand le site a édité les informations qu'il fournit (et quelle version de l'information les utilisateurs voient si elle a été mise à jour depuis qu'elle a été éditée la première fois),
- quand le site a le plus récemment passé en revue l'information,
- si le site a fait les changements substantiels de l'information et si oui, quand l'information était le plus récemment mise à jour.

Fournir l'information dont les utilisateurs ont besoin pour se faire leur propre jugement.

Les individus doivent pouvoir juger par eux-mêmes de la qualité de l'information de santé qu'ils trouvent sur l'Internet. Les sites devraient décrire clairement et exactement comment le con-

tenu est développé pour le site en disant aux utilisateurs :

- quelles sources le site ou le fournisseur de contenu a utilisées, avec des références ou des liens vers ces sources
- comment le site évalue le contenu et sur quels critères, incluant sur quelle base le site décide de fournir des liens spécifiques vers d'autres sites ou services. Par exemple, en décrivant le comité de rédaction et les politiques éditoriales du site.

Quand les produits ou les services de santé sont sujets au règlement de gouvernement, les sites devraient dire aux utilisateurs si ces produits (tels que des médicaments ou des dispositifs médicaux) ont été approuvés par les organismes de normalisation appropriés, tels que l'U.S. FDA (Food and Drug Administration), le U.K. MCA (Medicines Control Agency), ou en France l'AFSSAPS (Agence Française de Sécurité Sanitaire des Produits de Santé).

Consentement éclairé Respecter le droit des utilisateurs à déterminer si ou comment leurs données personnelles peuvent être rassemblées, utilisées, ou partagées.

Les Internautes ont le droit d'être informés que des données personnelles peuvent être recueillies, et de choisir si elles permettront à leurs données personnelles d'être rassemblées et s'ils permettront qu'elles soient utilisées ou partagées. Et ils ont un droit de pouvoir choisir, consentir, et contrôler quand et comment ils s'engagent activement dans une relation commerciale.

Les sites devraient clairement révéler qu'il y a des risques potentiels d'atteinte à l'intimité des utilisateurs sur l'Internet. Par exemple, que d'autres organisations ou individus peuvent pouvoir

rassembler des données personnelles quand quelqu'un visite un site, sans que le site en ait lui-même connaissance, que d'autres juridictions (telles que l'union européenne) protègent l'intimité plus strictement que d'autres.

Les sites ne devraient pas rassembler, utiliser, ou partager des données personnelles sans consentement affirmatif spécifique de l'utilisateur. Pour s'assurer que les utilisateurs comprennent et prennent des décisions éclairées lorsqu'ils fournissent des données personnelles, les sites devraient indiquer clairement et avec exactitude :

- quelles données sont rassemblées quand les utilisateurs visitent le site. Par exemple, les données au sujet des parties du site que les utilisateurs ont visité, ou le nom, et l'email, ou les données spécifiques au sujet de la santé de l'utilisateur ou des achats en ligne effectués,
- qui rassemble ces données. Par exemple, le site lui-même, ou un tiers,
- comment le site utilisera ces données. Par exemple, pour aider le site pour fournir de meilleurs services aux utilisateurs, en tant qu'élément d'une étude scientifique, ou pour fournir des avis ou conseil de soin
- si le site partage sciemment des données avec d'autres organisations ou individus et si oui, quelles données il partage,
- avec quels organisations ou individus le site partage ces données et comment il s'attend à ce qu'ils utilisent ces données. Par exemple, si le site partage les données personnelles des utilisateurs avec d'autres organisations ou individus et dans quels buts, et précise quand des données personnelles seront partagées avec des organisations ou des individus dans d'autres pays
- obtenir le consentement affirmatif d'utilisateurs pour rassembler, utili-

*“Respect de la mémoire”
(71 X 18,5)*

ser, ou partager des données personnelles pour des objectifs précis. Par exemple, pour rassembler et utiliser les données personnelles du visiteur dans la recherche scientifique, ou pour des raisons commerciales telles qu’envoyer des informations sur de nouveaux produits ou services à l’utilisateur, ou pour partager ses données personnelles avec d’autres organisations ou individus,

- quelles conséquences quand un visiteur refuse de fournir des données personnelles. Par exemple, que le site ne pourra travailler de façon suffisamment efficace pour répondre au besoin particulier du visiteur, ou que le visiteur n’aura pas accès à tout le site. Les sites « E-commerce » ont l’obligation d’indiquer clairement aux utilisateurs qu’ils sont sur le point d’engager une transaction commerciale et doivent obtenir le consentement explicite de l’utilisateur.

Vie privée

Respect de l’obligation de protéger la vie privée des utilisateurs

Les personnes qui utilisent l’Internet pour des raisons relatives à la santé ont le droit de s’attendre à ce que les données personnelles qu’elles fournissent seront conservées confidentielles. Les données personnelles de santé en particulier peuvent être très sensibles, et les conséquences de la révélation inadéquate peuvent être graves. Pour protéger des utilisateurs, les sites qui rassemblent des données personnelles devraient:

- prendre des mesures raisonnables pour empêcher l’accès non autorisé à ou l’utilisation des données personnelles. Par exemple, en « chiffrant » les données, en protégeant l’accès aux fichiers par des mots de passe, ou en utilisant des outils appropriés de sécu-

rité logiciel ou matériel pour toute transaction impliquant des données personnelles médicales ou financières,

- rendre facile à l’utilisateur le passage en revue des données personnelles qu’ils ont transmises et rendre possible la mise à jour ou la correction si cela paraît nécessaire,
- adopter des mécanismes raisonnables pour tracer comment les données personnelles sont utilisées. Par exemple, en utilisant des traceurs qui montre qui a visualisé les données et quand
- indiquer comment le site stocke les données personnelles et pour combien de temps,
- assurer que lorsque les données personnelles sont anonymisées (c’est-à-dire, quand le nom, l’email, ou tout autre donnée qui permet d’identifier ont été retirées du fichier), les données restantes ne peuvent être de nouveau liées à l’utilisateur (indirectement nominatif).

Professionnalisme dans la santé en ligne

Respecter les engagements moraux fondamentaux vis-à-vis des patients et des clients

Médecin, infirmière, pharmacien, thérapeutes, et tout autre professionnel de santé qui fournissent en ligne des avis, des conseils personnalisés, doivent:

- demeurer tenu par le code déontologique qui régit leur profession comme praticien en colloque singulier
- ne faire aucun mal,
- mettre l’intérêt des patients et des clients en priorité,
- protéger la confidentialité des patients
- révéler clairement tout sponsorship, incitation financière, ou autre information qui affecterait la perception du patient ou du client

...

- révéler clairement quel honoraire, si tel est le cas, sera dû pour une consultation en ligne et comment paiement doit être fait,
- obéir à la loi et aux règlements des juridictions compétentes, y compris des lois applicables régissant le professionnel autorisant et prescrivant

Informers et instruire les patients et les clients au sujet des limitations de la santé en ligne.

L'Internet peut être un outil puissant pour aider à répondre aux besoins de santé des patients, mais les utilisateurs doivent comprendre qu'il a également des limitations. Les professionnels de santé qui pratiquent sur l'Internet devraient clairement et exactement

- s'identifier et dire aux patients ou aux clients où ils pratiquent et ce que leurs qualifications professionnelles sont
- décrire les modalités et les conditions de l'interaction en ligne. Par exemple, si le professionnel de santé fournira le conseil général sur un état particulier de santé ou fera des recommandations spécifiques et ou des références pour le patient ou le client, ou si le professionnel de santé peut et ou ne peut pas et ne prescrira pas les médicaments dans telle ou telle situation
- faire des efforts de bonne foi de comprendre les circonstances particulières du patient ou du client et l'aider à identifier les ressources de santé qui sont disponibles localement. Par exemple, pour aider le patient ou le client à déterminer si le traitement particulier est fourni dans sa communauté ou seulement par des fournisseurs en dehors de sa communauté
- donner des instructions claires pour le suivi du soin si cela est approprié ou nécessaire

Les professionnels de santé qui offrent des services médicaux ou des conseils personnels en ligne devraient:

- clairement et précisément décrire les contraintes des diagnostics et des recommandations en ligne. Par exemple, les fournisseurs devraient insister sur le fait que parce que le professionnel en ligne de santé ne peut pas examiner le patient, il est important que les patients décrivent leurs besoins de santé aussi clairement que possible,
- aider les "cyber-patients" à comprendre quand la consultation en ligne peut avoir lieu et quand elle ne peut se substituer à un colloque singulier.

Partenariat responsable

S'assurer que les organisations et les sites avec lesquels ils s'affilient sont dignes de confiance.

Les gens ont besoin d'être assuré que les organisations et les individus opérateurs contractent avec seulement des individus ou des organisations dignes de confiance. Qu'ils soient ou non à but lucratif, les sites doivent

- faire des efforts raisonnables pour s'assurer que les sponsors, les associés, ou d'autres affiliés se conforment à la loi et suivent les mêmes normes éthiques que les sites eux-mêmes
- insister sur le fait que les sponsors actuels ou éventuels n'influencent pas les résultats de recherche sur les mots clés.

Et ils devraient indiquer clairement aux utilisateurs si les liens vers d'autres sites sont uniquement établis pour transmettre de l'information ou s'ils sont aussi des adhésions implicites à ces autres sites, lorsqu'ils quittent le site. Par exemple, au moyen d'écrans de transition.

Responsabilité

Fournir aux utilisateurs des moyens significatifs de donner leur opinion sur le site.

Les gens ont besoin de s'assurer que les organisations et individus qui four-

nissent de l'information de santé, des produits, ou des services sur l'Internet prennent sérieusement en compte les utilisateurs et que le site fait des efforts de bonne foi pour s'assurer que leur pratique est éthiquement fondée. Les sites e-santé doivent:

- indiquer clairement aux utilisateurs comment pouvoir se mettre en contact avec le propriétaire du site ou du service, et/ou la partie responsable de la gestion de celui-ci. Par exemple, comment entrer en contact avec le maître-toile(s) ou les représentants du service client.
- fournir des outils faciles à utiliser pour donner une information en retour au sujet du site et à la qualité de ses informations, produits, ou services,
- viser rapidement les plaintes et y répondre de façon opportune et appropriée.

Les sites devraient encourager les cybercitoyens à informer le responsable(s) du site ou des représentants du service client s'ils croient que les associés d'un site ou les filiales commerciales ou non, y compris les sites auxquels des liens sont fournis, peuvent violer la loi ou les principes éthiques.

Surveillez leur conformité au code éthique d'eHealth

Les sites de santé sur l'Internet devraient clairement décrire leurs politiques d'autocontrôle aux utilisateurs, et devraient encourager la créativité dans la résolution des problèmes, en associant le personnel et les filiales de site.

<http://www.ihealthcoalition.org/>

SAS, the leader in business intelligence software, challenges...

Extend the strategic value of your technology.

SAS[®]9

EXPERIENCE THE BREAKTHROUGH

SCALABILITY
USABILITY
MANAGEABILITY
INTEROPERABILITY

Built on nearly 30 years of SAS leadership, and backed by unparalleled service and support, SAS[®]9 sets a new standard in integrated software offerings. Taking you beyond business intelligence as you know it to a higher level of decision-making that transforms how you do business. SAS has eliminated the complexity of sharing data and applications across your organization. Now targeted interfaces align to every individual skill level, providing intelligence in just the right business context. SAS[®]9 is a single, scalable platform providing a consistent, rewarding user interface experience.

www.sas.com/belux/sas9

The Power to Know. |

The eEurope Awards for e-Health

More than 450 experts attended from all over Europe to discuss new developments in the field of eHealth. The 32 selected finalists of the *eEurope Awards for eHealth - 2004* presented their projects and eHealth solutions for exhibition during the Conference in Cork, Ireland. The most outstanding applications presented at the conference are awarded with the prestigious eEurope Awards Trophy.

The overall goal of the eEurope Awards is to promote best practice among the Member States of the enlarged European Union, the candidate countries as well as the EFTA countries. This will facilitate the sharing of experience and mutual learning from each other in order to meet the Lisbon targets and make Europe the most competitive knowledge-based economy by 2010. The eEurope Awards recognise innovative initiatives in the areas of eGovernment and e-Health within Europe. The best applications are selected for exhibition at a high-level conference on the topic.

e-Health information tools and services for citizens

Health On the Net Foundation, Switzerland (winner)

<http://www.hon.ch>

Health On the Net Foundation has developed services to protect citizens from false or misleading health and ethical information. A code of ethical conduct (HON-code) for web-site operators is currently in use by 3,600 web-sites. Services for the citizen include an accreditation system for web-site and a search engine/directory of trustworthy information sources.

PQL- Pure Quality Life, Sweden (Honourable Mention)

<http://www.pql.se>

Pure Quality Life is a web-based life enhancement tool, evaluated in a world leading prospectively controlled study by researchers from Uppsala University. It is the only health site with effects that have been assessed psychophysiologically in a controlled study. Over 20.000 users from different backgrounds have registered.

e-Health administrative support tools and services for citizens

www.sundhed.dk - A Public Health Portal, Denmark (winner)

<http://www.sundhed.dk>

www.sundhed.dk by virtue of the MedCom provided Danish Health Data Network, is the main access point to the primary Health Portal of the Danish health authorities, in order to facilitate communication and services between health professionals and citizens. It is also possible to book appointments to the GP, conduct e-mail consultation and renew prescriptions.

e-Hospital - IT experience of Hospital Son Llatzer, Spain (Honourable Mention)

<http://www.bsll.es/itflash>

e-Hospital is a full digital, filmless and wireless hospital. Son Llatzer has implemented a global integrated and accessible clinical information system.

e-Health homecare and telemedicine tools and services for citizens

Diabcarnet, France (winner)

<http://www.diabcarnet.com>

Diabcarnet is the first large-scale online electronic logbook used for diabetes monitoring. Any diabetes patient in France can use this e-Health application to better manage their disease in collaboration with a physician.

Ait Eile, Ireland (Honourable Mention)

<http://www.aiteile.ie>

Ait Eile is an online interactive portal for children in hospital that aims to reduce their sense of isolation by providing communication, educational and entertainment activities.

VEPSY, Italy (Honourable Mention)

<https://vepsy.elsag.it>

<http://www.cybertherapy.info>

VEPSY - Virtual Environments and Telemedicine for Clinical Psychology project demonstrates the technical and clinical viability of using on/offline Virtual Reality Therapy (VRT) in clinical psychology and to disseminate the developed tools to the clinical community.

Health On the Net Foundation

Health On the Net Foundation's origins go back to September 7-8, 1995, when some of the world's foremost experts on telemedicine gathered in Geneva, Switzerland, for a conference entitled The Use of the Internet and World-Wide Web for Telematics in Healthcare.

The 60 participants came from 11 countries. They included U.S. heart surgeon Dr Michael DeBakey, physicians and professors, researchers and senior representatives of the World Health Organisation (WHO), International Telecommunication Union (ITU), the European Laboratory for Particle Physics (CERN), the European Commission, the National Library of Medicine and the G7-Global Healthcare Applications Project.

As the conference wound up, they unanimously voted to create a permanent body that would, in the words of the programme, "promote the effective and reliable use of the new technologies for telemedicine in healthcare around the world."

HON's site went live some six months later. On March 20, 1996, www.hon.ch became one of the very first URLs to guide both lay users and medical professionals to reliable sources of healthcare information in cyberspace.

HON today

HON in the meantime has become one of most respected not-for-profit portals to medical information on the Internet. We are a Swiss foundation, operating out of Geneva with the generous support of local Geneva authorities. Embedded in one of the liveliest, most innovative international centres for R&D in medical informatics and life sciences, HON co-operates closely with the University Hospitals of Geneva and the Swiss Institute of Bioinformatics. Our distinguished Council members

and Webteam hail from several European countries and the U.S.A.

Among HON's distinguishing features are two widely-used medical search tools, MedHunt© and HONselect©, and the HON Code of Conduct (HONcode©) for the provision of authoritative, trustworthy Web-based medical information.

The HON code

The Health on the Net Foundation Code of Conduct (HONcode) for medical and health Web sites addresses one of Internet's main healthcare issues: the reliability and credibility of information.

The Internet has become one of the most widely-used communication media. With the availability of Web server software, anyone can set up a Web site and publish any kind of data which is then accessible to all.

The problem is therefore no longer find-

ing information but assessing the credibility of the publisher as well as the relevance and accuracy of a document retrieved from the Net.

In many cases, a given Web site provides no appropriate documentation regarding the scientific design of a medical study, nor are studies made available that support given claims.

The Health On the Net Foundation has elaborated the Code of Conduct to help standardise the reliability of medical and health information available on the World-Wide Web.

The HONcode is not an award system, nor does it intend to rate the quality of the information provided by a Web site.

It only defines a set of rules to:

- hold Web site developers to basic ethical standards in the presentation of information;
- help make sure readers always know the source and the purpose of the data they are reading.

Sample of Web sites subscribing to HONcode

American Cancer Society (USA)

<http://www.cancer.org/>

Groupe de Réflexion sur l'Obésité et le Surpoids (FR)

<http://www.gros.org/>

Alzheimer Society of Canada - Société Alzheimer du Canada (CA)

<http://www.alzheimer.ca/>

Association Internationale Ensemble Contre la Douleur (CH)

<http://www.sans-douleur.ch/>

Belgian Orthoweb - Belgian Orthopaedics Online (B)

<http://www.belgianorthoweb.be/noie.htm>

Doctor's Guide to the Internet (UK)

<http://www.diabetic.org.uk/>

European Health Telematics Observatory (EHTO) (B)

<http://www.ehto.org/>

Haydarpaa Numune Hospital - HNH (TR)

<http://www.kilim.com.tr/numune/>

La sécurité informatique, c'est *presque* simple (II)

Mettez votre ceinture même pour surfer sur l'Internet

Dans un article précédent (4Instance 46) ont été abordés les principes de base de la sécurité informatique ; celui-ci sera plus orienté vers les aspects pratiques ou comment faire en sorte que l'accès à l'Internet (qui est un outil formidable) ne se transforme pas en calvaire.

Quand on évoque les risques liés à l'Internet, la première chose qui vient à l'idée c'est: les virus ; toutefois ce n'est que l'un des nombreux dangers dont l'Internet regorge. Cet article traitera, en plus des virus, des failles de sécurité, des 'chevaux de Troie' (Trojans), des vers (worms), des logiciels espions (spyware).

Mais pour ce qui est des ad-ware, des pop-ups, des cookies (pas vraiment un risque mais ...) et autres scams, il faudra attendre un troisième article.

Windows vs Linux

Une question que l'on entend souvent: "Linux semble être beaucoup moins touché que les systèmes Windows, pourquoi ?"

Il y a plusieurs raisons à cette situation et la réponse n'est pas ce que l'on entend trop souvent: Linux est sûr et Windows est une passoire !

- les systèmes Windows représentent à eux seuls bien plus de machines que l'ensemble de tous les autres systèmes

d'exploitation ; c'est donc une cible "privilégiée" pour quiconque désire acquérir une certaine notoriété en propageant des malware¹ (ce qui est le cas de la plupart des "éditeurs" de virus, chevaux de Troie, ...)

- la structure-même des systèmes Windows les rend plus vulnérables (ceci est, en partie, dû à l'intégration quasi totale du navigateur, ... dans le système d'exploitation) que les systèmes *NIX (Unix, Linux, *BSD, Solaris, HP-UX, MacOS X, ...)
- il est assez rare qu'un utilisateur d'un système *NIX travaille en tant que 'root' (équivalent de l'administrateur Windows) ; tout malware est donc limité aux droits de cet utilisateur (qui, bien souvent, ne peut modifier les fichiers 'système') et les dégâts éventuels sont forcément limités
- la très grande majorité des utilisateurs *NIX ont de bonnes connaissances informatiques, ce qui n'est pas le cas de l'utilisateur moyen Windows. La conséquence en est une meilleure configuration *NIX et une meilleure

prise en compte de failles de sécurité (qui existent aussi sur tous les systèmes *NIX)

Cette première mise au point faite, passons maintenant aux risques proprement dits:

Les failles de sécurité

Il s'agit, généralement, d'erreurs ou d'oublis de programmation consistant en la mauvaise gestion de situations d'erreur ; p.ex. la gestion des requêtes mal formulées, des données ne respectant pas le format attendu, la présence de caractères non-ASCII, ... Si tous les cas de figure n'ont pas été prévus (par défaut ou de manière exhaustive, ce qui est illusoire), le risque est grand que le système se bloque ou, pire qu'il permette à un utilisateur non autorisé d'avoir accès à l'ensemble des ressources, ce qui lui permettra, soit de s'emparer de données confidentielles (telles des numéros de carte de crédit, ...), soit de perturber le système (voir le rendre totalement inopérant en détruisant des fichiers essentiels).

C'est la connaissance de ces failles et de leurs conséquences qui est mise à profit par les hacheurs, éditeurs de malware, ...^{2,3} Il est donc IMPERATIF, spécialement pour tout système connecté à un réseau, d'appliquer au plus vite les correctifs proposés par les éditeurs de logiciels (les applications peuvent aussi être sujettes à des failles de sécurité dangereuses !).

“Nom du destin” (202 X 17)

Les failles de sécurité sont annoncées, dès la confirmation de leur découverte par un certain nombre d'organismes indépendant dont l'un des plus anciens et des plus connus (en Anglais) est le CERT/CC (Computer Emergency Responsif Team) qui fut créé dès 1988 à l'université de Carnegie Mellon⁴. depuis, de nombreux autres CERT ont vu le jour dont l'US-CERT créée en 2003 dans le cadre de l'Homeland Security⁵.

En Belgique, Belnet a annoncé la création d'un CERT belge (mais, orienté vers leurs “clients”, c-à-d principalement la communauté académique et les institutions fédérales)⁶.

Ces sites décrivent en détail les failles de sécurité sur leurs sites mais la plupart d'entre eux proposent également des méthodes d'analyse, de tests ainsi que des ‘newsletters’ régulières et/ou d'alertes auxquelles tout un chacun peut s'abonner gratuitement (à faire par tous ceux qui sont ‘security-minded’).

Les virus

Comme déjà défini dans l'article précédent, le virus informatique, comme son homologue vivant, a besoin d'un hôte pour survivre et se reproduire.

Un virus informatique est un programme qui peut infecter d'autres programmes en les modifiant de manière à y inclure une copie (modifiée ou non) de lui-même. Les virus ne sont pas nécessairement conçus pour causer des dommages mais, la plupart du temps, ils en causent. Les virus se transmettent d'ordinateur à ordinateur quand l'utilisateur exécute un programme infecté ou ouvre un document infecté.

La plupart des virus se propagent bine plus vite qu'ils ne sont arrêtés et on assiste alors à une véritable épidémie (des millions d'ordinateurs peuvent être infectés).

La seule manière de s'en protéger est d'utiliser une protection anti-virus permanente mise à jour automatiquement contre les virus connus et inconnus.

Types de virus

- virus infecteurs de fichiers qui s'attachent le plus souvent aux fichiers exécutables (tels les .exe, .com et autres .dll, ...). Ils peuvent parfois se reproduire sous des formes différentes (afin de laisser une autre “signature”, rendant plus difficile la tâche des anti-virus); ils sont alors appelés ‘polymorphiques’
- virus ‘système’ qui modifient le système de manière à être chargés et lancés avant le programme visé. Le programme lui-même n'est pas modifié
- macro-virus qui infectent le plus souvent des documents “Office” et qui sont écrits dans un langage de script (p.ex. VB(A)) Ces virus sont responsables d'une part importante des infections connues; leurs actions vont du changement de format des documents infectés jusqu'au formatage du disque dur en passant par l'envoi d'emails à l'insu de l'utilisateur. ...

¹ “Malware”: ce “barbarisme” regroupe un ensemble de logiciels néfastes pour le fonctionnement d'un réseau ou d'un système informatique et regroupe, entre autres choses les virus, vers, chevaux de Troie et autres logiciels espions.

² Il existe d'ailleurs des livres qui expliquent comment exploiter ces failles de sécurité (voir, p.ex. la série “Hack Notes” éditée par Mc Graw-Hill, maison réputée; cette série présente les outils à utiliser mais, aussi, les moyens de se protéger efficacement.

³ La plupart des outils utilisés par les hackers sont disponibles, gratuitement, sur Internet

⁴ L'adresse de ce site est: <http://www.cert.org>

⁵ L'adresse de ce site est <http://www.us-cert.gov>

⁶ Le CERT belge peut être trouvé à <http://cert.belnet.be>

- boot virus qui modifient la séquence de démarrage ou la table d'allocation des fichiers, ... Ils peuvent aussi, dans certains cas, modifier les données du BIOS qui se trouvent dans une mémoire CMOS.

La solution consiste, une fois de plus, à être prudent en permanence et à installer sur chaque machine un programme anti-virus qui sera mis à jour quotidiennement et, si possible, automatiquement à chaque démarrage de la machine (cette fonction existe dans la plupart des programmes anti-virus).

Les chevaux de Troie (Trojans)

Les chevaux de Troie diffèrent des virus en ce sens qu'ils ne sont pas capables de se reproduire et utilisent la "complicité" (involontaire) des utilisateurs pour se propager. A l'instar du mythique Cheval de Troie, il s'agit de programmes d'allure totalement innocente qui, une fois installés sur la machine-cible peuvent réaliser des actions insoupçonnées par l'utilisateur.

Sans entrer dans le détail des catégories de Chevaux de Troie, on peut les classer selon le type d'action:

- la catégorie la plus courante est sans conteste celle permettant le contrôle à distance de la machine infectée (parmi les plus "célestres": Subseven, Netbus, Backorifice, ... Ce type de cheval de Troie donne au hacker un contrôle total de la machine (même souvent plus que l'utilisateur lui-même): il permet de voler des mots de passe, de modifier la base de registres, de charger/décharger des programmes et de les exécuter, d'activer une webcam connectée et d'ainsi espionner la victime, ...
- un second type est celui qui consiste à installer un fichier serveur sur la machine victime (la plupart du temps un serveur FTP) qui sert ensuite,

p.ex. à charger un programme de contrôle à distance. Certains de ces chevaux de Troie sont de petites taille (quelques kB) et passent facilement inaperçus quand ils sont attachés à d'autres fichiers. Un des moyens de propagation est celui des jeux échangés à travers Internet via le peer-to-peer.

- une troisième catégorie est celle des chevaux de Troie dont le seul objectif est la collecte de mots de passe ; le moyen de communication avec le hacker est le plus souvent l'email (le Troyen peut contenir son propre serveur SMTP). Vos mots de passe sont ainsi envoyés par email au hacker et ce, totalement à votre insu !

- il y a également ceux qui enregistrent toutes les frappes au clavier (les 'key-loggers') le résultat est alors envoyé par email au hacker ou stocké dans un fichier caché que le hacker vient récupérer en utilisant la partie 'client' du Troyen
- la dernière grande catégorie est celle qui consiste à installer des chevaux de Troie sur un nombre important de machines et de les déclencher simultanément afin de bloquer un (ou plusieurs) site(s) en y envoyant un nombre important de requêtes ; il s'agit de la technique du DDoS (Distributed Denial of Service). Les plus grands sites ont déjà eu à subir de telles attaques.

"La Zahia" (85,5 X 44)

Un simple programme anti-virus ne peut, en général, pas détecter ni bloquer les chevaux de Troie mais il existe nombre de programmes qui combinent l'anti-virus et l'anti-Troyen ou des programmes spécifiquement anti-troyens qui, en plus des troyens connus, analysent en permanence le comportement des programmes afin de détecter toute activité suspecte (ex: quand on envoie deux messages avec le même sujet dans un délai assez court, le programme vous demande si c'est normal et ne laisse partir le message que si vous avez répondu positivement).

Les vers (worms)

Ces programmes s'apparentent à la fois aux virus et aux Troyens: ils se reproduisent et peuvent donner accès aux machines infectées ; mais, contrairement aux virus, ils ne se reproduisent pas sur la machine-cible mais le font en se propageant à un nombre important de machines en réseau (soit toutes les machines d'un LAN, soit plus loin en envoyant des emails à toutes les adresses contenues dans le carnet d'adresses sur la machine-cible)

Une fois de plus, un bon programme anti-virus à jour permet de se protéger efficacement contre ce genre de menace.

Les hoaxes

On ne peut pas terminer cette liste de menaces sur Internet sans évoquer les hoaxes (ou faux virus) ! En effet, il arrive régulièrement que vous receviez un email vous demandant d'éviter d'ouvrir tel fichier et de diffuser ce message à tout votre carnet d'adresses ou alors un email qui vous annonce que si vous trouvez tel autre fichier sur votre machine, il faut le détruire immédiatement et informer également toutes vos connaissances ; dans ce dernier cas, il s'agit la plupart du temps d'un fichier

Quelques ressources intéressantes:

<http://www.cert.org>: site contenant des informations sur les vulnérabilités, des méthodes d'analyse/évaluation, ... Une référence !

<http://us-cert.gov>: un centre gouvernemental US

<http://www.sans.org/top20/>: une autre référence en matière de sécurité informatique, fournit une liste des vulnérabilités les plus importantes/courantes

<http://www.bipt.be/virus/viruswarning.htm>: partie du site de l'IBPT consacré aux virus (possibilité d'inscription à la newsletter)

<http://cert.belnet.be>: nouveau CERT belge

<http://www.cert-ist.com/>: un des CERT français

<http://www.first.org/team-info/>: le réseau mondial des CERT

... la liste complète serait trop longue (tous les éditeurs de logiciels anti-virus, anti-troyens, ...), tous les organismes indépendants liés à la sécurité informatique, tous les sites liés au droit de l'Internet, ...

système (au nom bizarre) que l'on vous demande d'effacer (et d'inciter vos connaissances à faire de même).

Dans un cas comme dans l'autre, ne réagissez pas dans la précipitation:

- dans le premier cas, vous risquez de provoquer une panique inutile chez un nombre important d'internautes et, à force de crier au loup, plus personne ne fera attention aux vrais messages d'alerte
- dans le second cas, vous risquez de connaître des problèmes avec votre système (et avec vos amis) si vous effacez le fichier concerné.

Quand vous recevez un tel message, avant toute action (irréversible), visitez le site de votre éditeur de logiciel anti-virus (ou de tout site consacré à ce sujet, tel celui de l'IBPT ou CERT) pour voir si l'annonce s'y trouve; allez également voir dans la rubrique "hoax" de ces sites ou visitez le site <http://www.hoaxbuster.com> (en Français) qui est exclusivement consacré à ce type de fausses rumeurs. Deux exemples parmi

d'autres: les hoaxes "jdbgmgr" (petit ourson mignon) et "sulfnbk": vérifiez, si vous utilisez un système Windows vous avez ces fichiers (système) mais il arrive encore que certains reçoivent un message leur annonçant que l'un de ces fichiers est dangereux et doit être effacé (et ils le font).

Suite

Un troisième et dernier (?) article sera consacré plus spécialement aux problèmes liés à la visite de sites Web, en particulier ceux collectant des données personnelles ; seront également abordés les problématiques liées au 'social engineering/phishing', aux scams (africains le plus souvent), ...

Ir Michel Lenoir

Consultant ICT & Public Sector
michel@michel-lenoir.org

Europa en decentrale overheden

Samen met het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Bestuusacademie Zuid-Nederland organiseert het Communicatie Expert Team (CET): PUBLIC SCHOOL 2.

Wat hebben decentrale overheden van doen met 'Europa'? De nieuwe Brusselse waterregelgeving; hoe aan te pakken? Wat is de relatie 'diensten van algemeen belang' en 'staatssteun'? Kunnen decentrale overheden (zelf) aankloppen voor steunverlening? Hoe 'Europa proof' moeten decentrale overheden zijn? Hoe dat te organiseren?

Sinds het Verdrag van Maastricht (1992) in werking trad zijn de bevoegdheden van 'Europa' fors toegenomen, ook op terreinen waarmee gemeen-

ten, provincies en waterschappen zich dagelijks bezighouden. De nationale overheden blonken en blinken niet uit in het helder en compleet informeren van de consequenties van de regelgeving afkomstig uit 'Europa'.

Toch zijn de decentrale overheden rechtstreeks verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Europese regels, maar zeker ook voor het benutten van de kansen en mogelijkheden die Europa biedt. Soms zelfs zijn de belangen van de nationale overheden tegengesteld aan die

van decentrale overheden! Een reden te meer om als gemeente, provincie regio en waterschap de situatie zelf goed onder ogen te zien.

Tijdens de tweede Public School over het onderwerp 'De EU en decentrale overheden' zullen actuele onderwerpen aan de orde komen als:

- Diensten van algemeen belang en staatssteun: een moeizame relatie
- De jongste Europese regelgeving op het gebied van 'Water'
- De structuurfondsen: durven we nog als decentrale overheid?
- Regionale economische ontwikkeling en samenwerking: over de grenzen en per sector

In de ochtend van de Public School ligt de nadruk op het verkrijgen van kennis en inzicht. Tijdens het middagprogramma kunt u een keuze maken uit vijf werkcolleges.

"Réveries ensoleillées" (24 X 79)

Programma

09.00 uur

Aanmelding

10.00 uur – 13.00 uur

- Welkom
door mr. H. van Oorscot, voorzitter College van Bestuur, Universiteit van Tilburg
- Opening
door dagvoorzitter ir. J. Gabriels, voorzitter VVSG, tevens burgemeester van Genk
- Welke rol spelen decentrale overheden in de Europese besluitvorming?
door mr. G.J. Jansen, Commissaris van de Koningin in Overijssel en voorzitter van de Nederlandse delegatie in het Comité van de Regio's
- Wat kan het Europees Parlement voor u betekenen?
door Max van den Berg, lid Europees Parlement
- Ook waterschappen gaan voor Europaproof
door mr. H.J.M. Havekes, adjunct-directeur Unie van Waterschappen
- Naar een slagvaardige regionale economische ontwikkeling met steun van Europa
door prof. dr. F. Boekema, Universiteit van Tilburg/Katholieke Universiteit Nijmegen
- Er valt meer te halen uit Brussel De gevolgen van de Europese grondwet voor decentrale overheden
door mr. F.N.M. Hilterman, coördinator Europese Zaken Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
- De Europese waterregelgeving van grote invloed voor gemeenten en provincies
door drs. G. Veldhuijzen, wethouder Dordrecht en voorzitter VNG-commissie Water
- Waarom zouden decentrale overheden lobbyen in Brussel?
door prof. dr. R. van Schendelen, Erasmus Universiteit Rotterdam
- Samenvatting en afsluiting ochtendprogramma

13.00 uur – 14.00 uur

Lunch, informatiemarkt en presentatie Herman Vuijsje

- Herman Vuijsje vertelt over zijn rondreis door Oosteuropese EU-landen zoals beschreven in zijn nieuwe boek 'De prijs van het paradijs'.
- Informatiemarkt met o.a. stands van de Europese Commissie, Bank Nederlandse Gemeenten, ERAC en de gemeente Tilburg]

14.00 uur - 14.50 uur

Werkcolleges, ronde 1

15.20 uur - 16.00 uur

Werkcolleges, ronde 2

16.00 uur

Ontvangst door het College van Bestuur Universiteit van Tilburg

Werkcolleges

1. De regels van staatssteun nader toegelicht door:

mr. L. Kuypers, algemeen adviseur Europese Zaken Interprovinciaal Overleg (IPO) Brussel

2. Servicebureau Europa: hoe en waar krijg ik informatie en advies over Europa? door:

H.H.M. Jeurissen, directeur Nederlandse sectie REGR

3. Europese steunverlening. Good practices uit Vlaanderen en Nederland. Over het milieudossier richtlijn zwemwaterkwaliteit door:

B. de Wachter, coördinator internationale zaken Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten

R. van Eijkeren, coördinator van het Huis van de Nederlandse Provincies en lobbyist in Brussel voor de Provincie Gelderland

4. De toepassing van Structuurfondsen in de praktijk door:

L. Broos, directeur European Regional Affairs Consultants

5. Europa, de handreiking voor waterschappen door:

mr. R. Uijterlinde, coördinator internationale zaken van de Unie van Waterschappen

D. Poos, medewerker algemene bestuurlijke en juridische zaken van de Unie van Waterschappen

PUBLIC SCHOOL 2

donderdag 7 oktober 2004

Universiteit van Tilburg

Voor Nederlandse en Vlaamse bestuurders en ambtenaren van gemeenten, regio's, provincies en waterschappen

info:

<http://online-aanmelden.nl/europa/>

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

*Faculteit van de
Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen
& SOLVAY Managementschool*

AANVULLENDE STUDIE OVERHEIDSMANAGEMENT EN BESTUURSKUNDE

DOELSTELLING

De overheden in België hebben meer en meer nood aan gevormde ambtenaren. De aanvullende opleiding Overheidsmanagement en Bestuurskunde poogt aan deze vereiste te moeten te komen.

Deze aanvullende opleiding richt zich in de eerste plaats tot ambtenaren en kandidaat-ambtenaren van de federale, gewestelijke en lokale besturen, die een grondige kennis willen verwerven in de juridische, economische, bestuurlijke en politieke facetten van het overheidsoptreden en een beter inzicht willen krijgen in de werking van de overheidsinstellingen. De opleiding is ook een gerichte voorbereiding op de aanwervings- en bevorderingsexamens die door de overheid worden georganiseerd.

PROGRAMMA

Nederlandstalig programma

Studieduur: 1 academiejaar (Deeltijds studeren is mogelijk)

Begeleidingsprogramma is voorzien voor avondstudenten

Het programma bestaat uit één verplichte stam van vier opleidingsonderdelen die een grondige juridische, economische, begrotingstechnische en bestuurskundige invalshoek geven aan de publieke sector in België.

Daarnaast is er de verplichte paper, waarin de student een actueel topic uit de publieke sector op een wetenschappelijke wijze analyseert.

Keuzeopleidingsonderdelen: de student dient 24 studiepunten te kiezen uit één van de twee opties:

- Bestuursrecht: met opleidingsonderdelen aangaande het ambtenarenrecht, de lokale besturen, de overheidsopdrachten, de openbare financiën, de geschiedenis van de openbare administratie, de politie- en inlichtingendiensten.

- Europa en vergelijkende analyse van Bestuur en Beleid: met opleidingsonderdelen aangaande beleidsanalyse, vergelijkend grondwettelijk recht, de Europese begroting, de structuur van de Staat.

In diverse colleges worden elk jaar politici, leidende ambtenaren e.a. uitgenodigd voor gastcolleges. Zodoende heeft deze opleiding oog voor de brug tussen het onderwijs en de maatschappelijke praktijk.

Programma: <http://aiv.vub.ac.be/opaweb/index?page=modelraject&doelgroep=TS&omaNummer=320>

TOELATINGSVOORWAARDEN

Worden toegelaten tot de Aanvullende Studie in het Overheidsmanagement en Bestuurskunde: houders van een:

- academisch 2de cyclus diploma
- 2de cyclus diploma Hoger Onderwijs Lange Type
- 2de cyclus diploma KMS, afdeling alle wapens en polytechnische afdeling

Inschrijvingen: <http://www.vub.ac.be/studeren/inschr.html>

INLICHTINGEN:

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

ESP, Gebouw C, 2de verdieping, lokaal 101,

T.a.v. Hilde De Haseleer, pleinlaan 2 - 1050 Brussel

Tel. 02/629.26.95; Fax : 02/629.36.45 ;

e-mail : faces@vub.ac.be; website: www.vub.ac.be/ES

Programmaverantwoordelijke: Prof. dr. H. Matthijs
Tel. 0477/205.908

Gestion des compétences et du changement

Comment faire rimer gestion du changement avec gestion des compétences ?

Actuellement, les organisations se trouvent de plus en plus confrontées au changement. Leur capacité à s'adapter est une condition sine qua non à la réussite de leurs objectifs.

Le changement ne dépend pas uniquement de la volonté de leurs dirigeants mais doit être porté par tous les hommes et toutes les femmes qui y travaillent. Dans ce contexte, la gestion des personnes et de leurs compétences représente un facteur clé.

Contenu

L'objectif de ce programme de formation continue est l'amélioration du management d'équipes. Cette année, l'accent est mis sur deux modules consacrés au Développement personnel et interpersonnel et à la Gestion des compétences au quotidien.

Le premier module permet au participant de mieux se connaître et de comprendre davantage son entourage professionnel. Il permet également de développer des aptitudes interpersonnelles et managériales.

Le second module comporte un pilier stratégique positionnant la gestion des compétences dans un contexte organisationnel et un volet plus opérationnel dédié à l'identification, l'évaluation, le développement et la mobilisation des capacités des collaborateurs.

A partir du 21 octobre 2004

jusqu'à juin 2005

Certificat universitaire UCL,

troisième édition

Louvain-la-Neuve

Public

La formation s'adresse à toute personne confrontée directement ou indirectement à la gestion d'une équipe dans un contexte de changement : « change managers », responsables organisationnels, responsables de projets ou d'équipes, collaborateurs des services du personnel et GRH, consultants chargés de missions.

Calendrier

Chaque module, autonome et complémentaire, comporte 8 journées de formation.

Le premier module débute le 21 octobre 2004.

Lieu

Les sessions se tiennent à Louvain-la-Neuve.

Prix

1.920 € pour un module et 3400 pour les deux. Possibilités de financement (chèque formation pour la Région wallonne, aides à la formation des PME, Congé-éducation, ...).

Organisation

Institut d'administration et de gestion (IAG) en collaboration avec l'Institut universitaire de formation continue.

Infos et inscriptions

IUFC - Institut universitaire de formation continue (UCL)

<http://www.iufc.ucl.ac.be/formation/competences/competences@iufc.ucl.ac.be>

Tel : 010/47 91 27

Mindmapping

Mindmapping is een van de vele handige managementgereedschappen die al geruime tijd beschikbaar zijn, maar die door het gebruiksgemak dat moderne computers bieden nu pas door het moderne management meer worden gebruikt.

In eerste instantie is mindmapping gewoon een techniek om gedachten die mensen over complexe dingen hebben zo volledig mogelijk in een schema op papier te krijgen.

Dat schema heet dan de mindmap. Het wordt een soort landkaart van wat er zich over dat onderwerp afspeelt in je denken. Een goede techniek vereist op zijn minst dat je het schema een paar maanden later zelf nog begrijpt en dat het overdraagbaar is. Andere mensen moeten ook kunnen begrijpen. Mindmapping is ontwikkeld als een slimme manier om informatie uit brainstormsessies vast te houden. Maar het werkt ook als die "brainstorm" in je eigen hoofd plaats vindt. Verder is het meer dan alleen maar een verslag maken. Als je er aan gewend bent kun je er erg vrij mee werken. Want je kunt iedere gedachte die in je opkomt op elk moment een plaats geven in je schema. Je bent niet gebonden aan beperkende spelregels die behoren bij associatietechnieken en bij brainstorming.

Mindmapping kan gewoon met potlood en papier. Er is eigenlijk geen computer bij nodig.

Maar dan moet je wel heel netjes kunnen tekenen en schrijven in je schema. En je moet al van te voren een goed plan hebben hoe je de idee-wolkjes op hun plaats zult krijgen, anders wordt het schema toch wel minder overzichtelijk. Dat was moeilijk tot de computer in beeld kwam. Gummetjes, plakband, carbon en typex zijn op kantoor inmiddels vrijwel uitgestorven. Op het beeldscherm van de pc kunnen teksten en plaatjes veel gemakkelijker verschoven en gecorrigeerd worden. Daarna zorgt een printer er voor dat het resultaat er professioneel uitziet. Als deze voordelen gekoppeld worden aan het gemak van communicatie en samenwerking via netwerken en andere elektronisch datatransport, worden de essentiële bijdragen van de computer voor dit managementgereedschap duidelijk.

Waarom is mindmapping handig bij resultaatgericht werken?

Mindmapping is een compleet managementgereedschap dat resultaten van complexe processen efficiënt in beeld brengt, waarbij gedragsaspecten op een praktische en natuurlijke wijze ingevoegd kunnen worden. Bovendien is deze werkwijze heel geschikt om een aantal belangrijke managementcompetenties zichtbaar te maken en optimaal te benutten. Tenslotte ... Een mindmappings programma zoals Mindmanager (zie hieronder) is ook een heel bruikbaar hulpgereedschap als u resultaatgerichte functie- of organisatie-analyse wilt maken.

Een recept voor mindmapping

In het volgende zullen we dankbaar gebruik maken van de tekst en illustraties uit een document van mr. C.S.Heal van het Los Angeles County Sheriff Department. Het origineel is tussen veel ander materiaal over mindmapping op het internet te vinden.

Je neemt een blanco vel papier en je zet in het midden een kenmerkende titel voor het probleem dat je bezig houdt en je trekt daar een cirkeltje om. Dat is idee-wolk nr1.

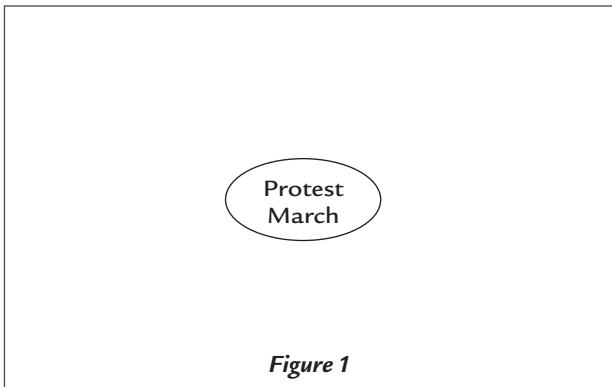
Vervolgens benoem je stuk voor stuk zaken die in je opkomen en die met je probleem verband houden. Zet die in andere wolkjes rond het primaire probleem en verbind die door lijnen met het centrale probleem. Bekijk ieder nieuw thema alsof het een centraal probleem is en groepeer daarom heen relevante andere zaken.

Teken ook hiervan verbindingen in en behandel ook deze latere onderwerpen alsof ce een centraal thema vertegenwoordigen, etc. Het gevolg is dat er een patroon ontstaat waarbij zichtbaar wordt dat sommige onderwerpen veel meer verbindingen hebben dan andere en dat er onderwerpen zijn die eerst moeten worden aangepakt of zelfs bepalend zijn voor de uitkomst van andere zaken.

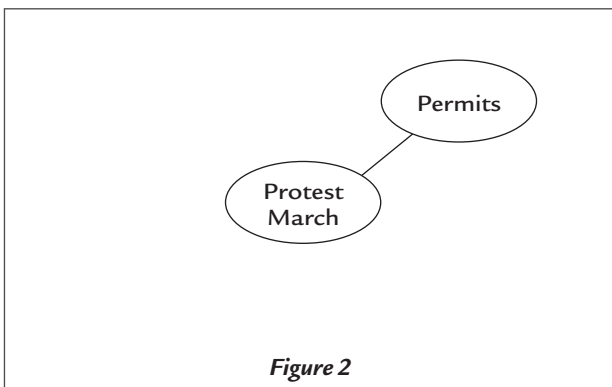
Een praktijkvoorbeeld:

Heal gebruikt als voorbeeld de politionele aanpak van een politieke demonstratie. Zoiets is complexer dan een rel of de binnenkomst van een trein met voetbalsupporters. Bij een politieke demonstratie gaat het om het wekken van de aandacht, om het geven van informatie en om het tonen van betrokkenheid. En het mag. Maar er zijn altijd emoties bij en er speelt ook altijd de mogelijkheid dat het komt tot relletjes en geweld. Probleem voor de politie is dat enerzijds de demonstratie officieel is toegestaan en de demonstranten beschermd moeten worden, maar dat anderzijds iedereen die dat wil ook nog gewoon over straat moet kunnen naar zijn kantoor, werk of winkel. Wanneer zoiets zich voordoet moeten er heel veel zaken bekeken worden en vooraf gepland om de veiligheid van iedereen te waarborgen zonder een normale gang van zaken in de stad volledig te verstoren.

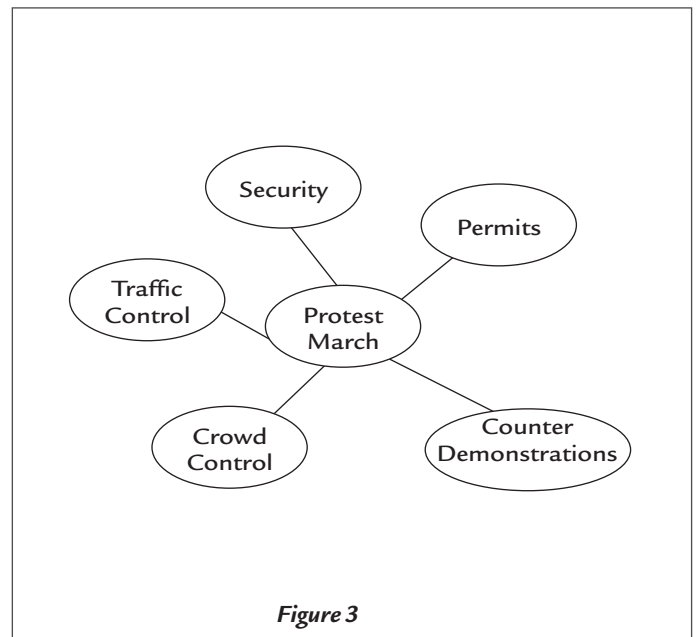
Begin met het plaatsen van het centrale thema op je papier, goed in het midden, zodat er genoeg ruimte is om de kaart te laten groeien. (zie figuur 1)

Vervolgens: bedenk een zaak die daarmee verbonden is, (bijvoorbeeld: toestemming) maak ook daar een wolkje van en verbind de wolkjes met een lijn.

In dit voorbeeld is gekozen voor “toestemming” (permits) omdat gemeentes om veiligheidsredenen beperkingen kunnen opleggen aan demonstraties, met name bijvoorbeeld v.w.b. tijdstip en plaats. Je kunt niet zomaar snelwegen en spoorwegovergangen blokkeren, etc. In dit stadium gaat het niet om het oplossen van het probleem, alleen maar om het vaststellen dat het probleem er is. Vervolgens zo doorgaan, met zoveel mogelijk zaken als je maar kunt bedenken. Wel kort zijn. Slechts een of twee woorden gebruiken om een probleemgebied aan te geven. Ook nog geen probleem maken van netheid of uitgummen. Het gaat er nu om dat het denkproces gestimuleerd wordt. Alles kan nu belangrijk zijn. Prettig is hierbij ook input van collega’s, etc., ook al zijn die geen specialist op dit onderwerp. Hun (andere) gezichtspunten voegen juist waarde toe. (fig 3)

Naast de toestemmingen hebben we nu ook veiligheid, verkeersregeling, groepsbegeleiding en tegen demonstraties benoemd. Als deze zaken hebben te maken met onze politieke demonstratie. We kunnen nog hier wel meer items aangeven, maar we gaan nu over naar de volgende stap. Elk van deze wolkjes heeft eigen betrekkingen met andere zaken. Bij voorbeeld veiligheid heeft te maken met de plaatselijke politie, de ME, de ambulance en met particuliere beveiliging. Verkeersregeling kan inhouden dat er straten worden afgezet, wegen worden omgeleid en dat er bijzondere mogelijkheden voor parkeren en openbaar vervoer moeten komen.

...

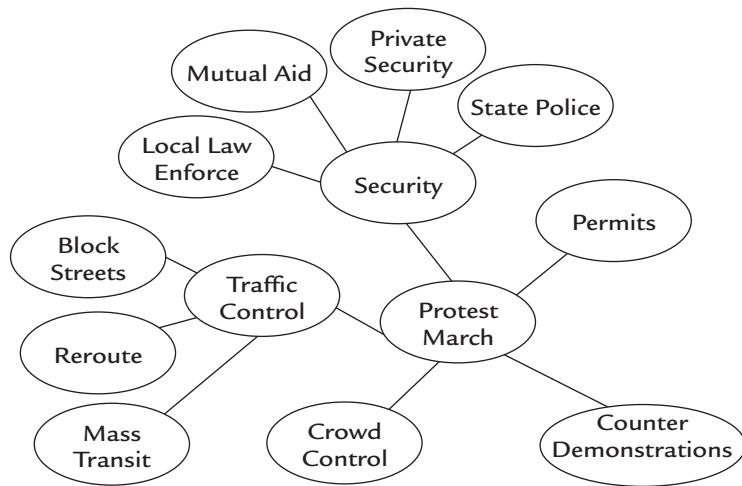

Figure 4

Zelfs deze items kunnen met allerlei andere relevante zaken verbonden zijn. Zo groeit de kaart, de “mindmap”, steeds verder uit naar buiten. Tenslotte kan het misschien

niet allemaal op een vel papier. Geen nood, dan nemen we een van de minder centrale items en maken die tot centraal thema van een secundaire mindmap. (fig. 5)

Figure 5

“Savoir du ventre” (103,5 X 121)

Een van de grootste voordelen van mindmapping is dat je op deze manier de onderwerpen tot bij elkaar behorende groepen kunt bundelen. In zekere mate kun je ook prioriteiten toekennen.

Die soort dingen kun je aangeven door de verbindingen of de onderwerpen een andere kleur te geven, dikkere lijnen te gebruiken of door een groep verwante zaken in een “superwolk” bij elkaar te zetten. (fig. 6)

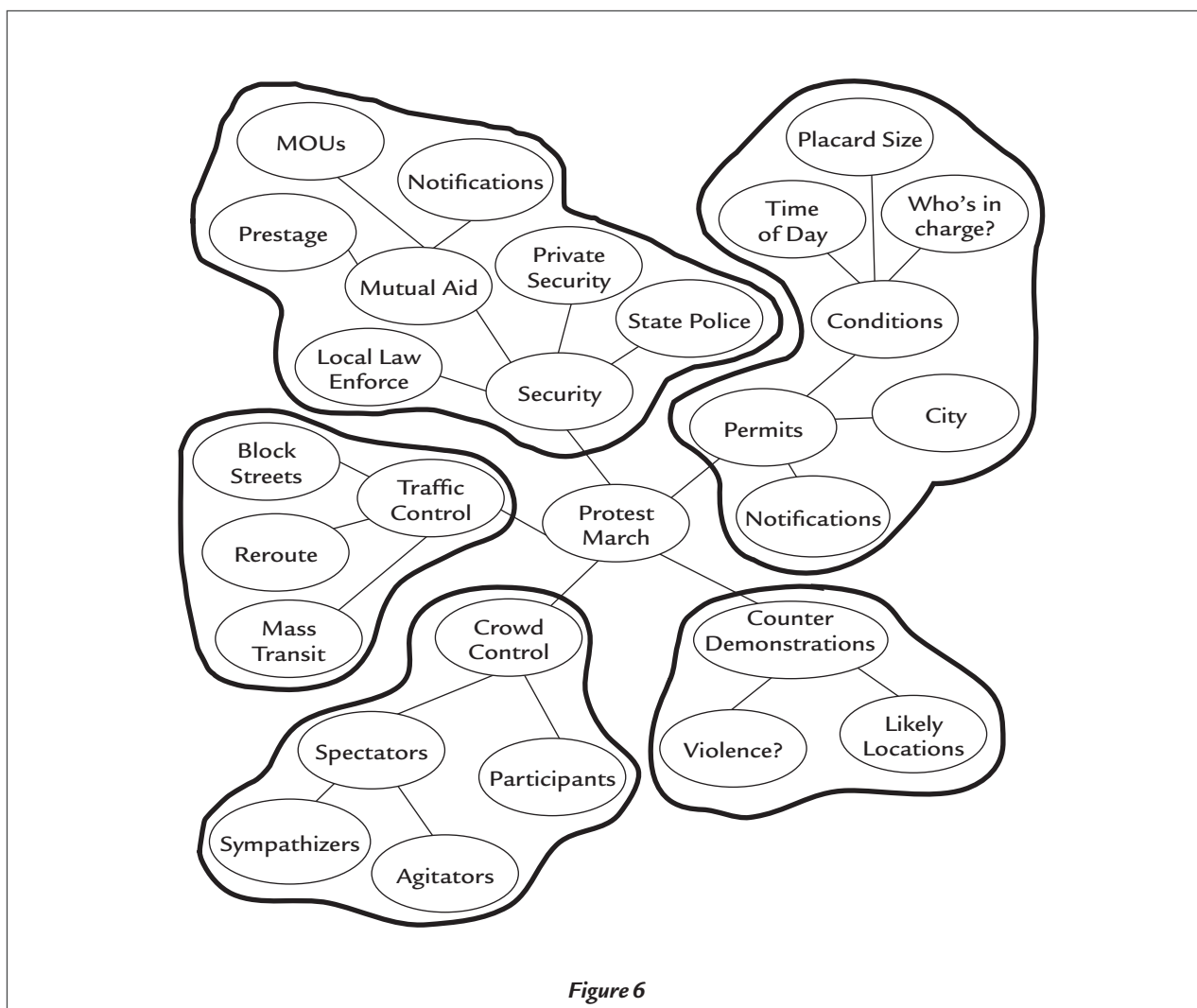
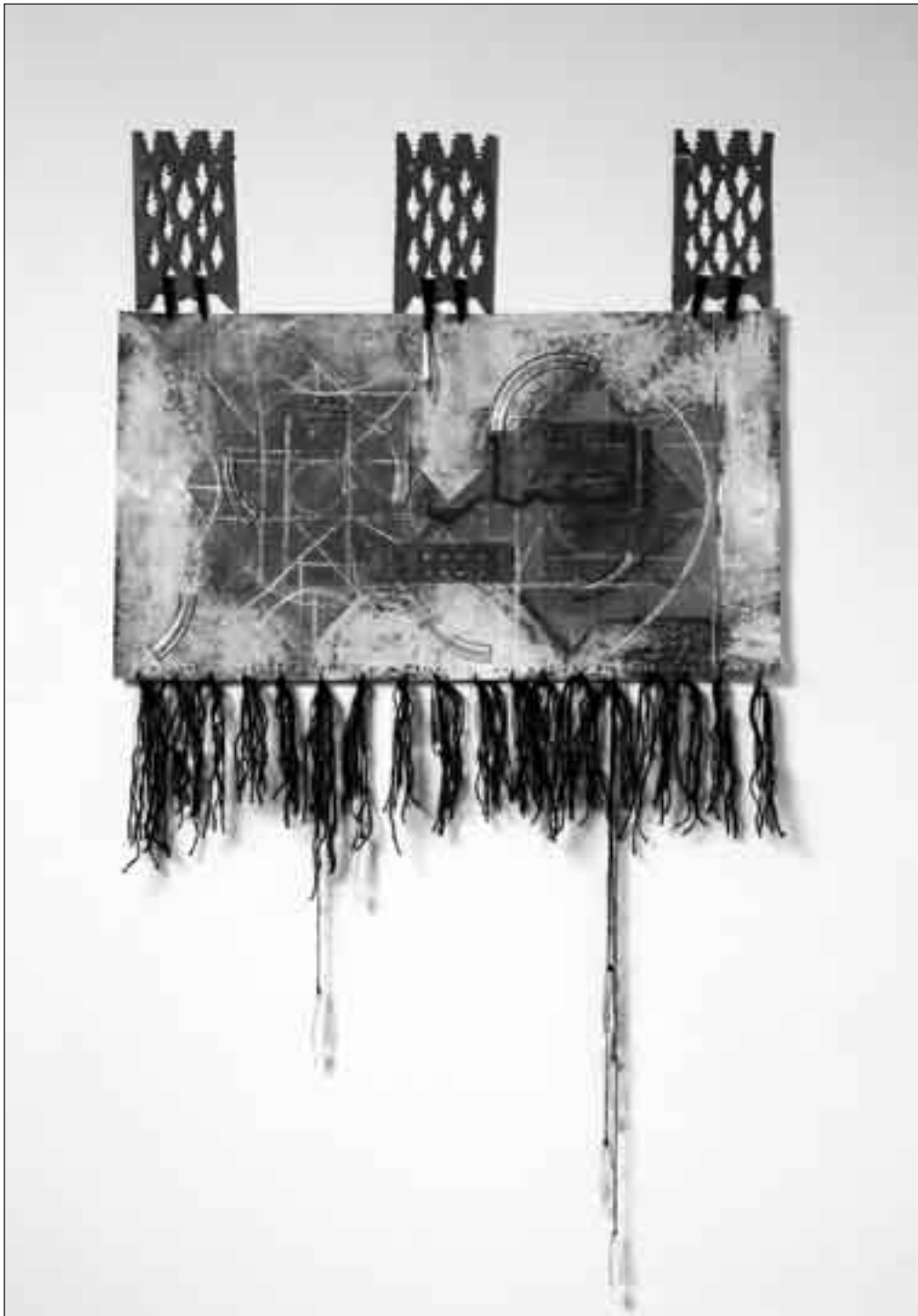

Figure 6

"Puissance orientale" (142 X 81)

Interessante links

MindManager is hét programma bij uitstek waarmee je MindMaps op je computer kan opbouwen. Achter elk woord kan je 'tekst' stoppen. Verschillende MindMaps kan je aan elkaar linken. En last but not least: met een simpele muisklik maak je van je MindMap een Worddocument, een PowerPoint of Webpagina's.

<http://www.mindjet.com>

MindManager is niet de enige MindMapSoftware die op het net te vinden is. Op dit moment kunnen onderstaande producten de vergelijking met MindManager doorstaan.

<http://www.mapitsoftware.com>

<http://www.MindMapper.com>

<http://www.conceptdraw.com>

Enkele Buzan centers in België:

Hilde Jaspaert <http://www.impact-solutions.be/>

Inge Provost <http://www.brainconsult.be>

Bernard Lernout <http://www.leerhof.be>

Op hieronder vermelde site vind je meer informatie over MindMaps. 'MindMappen' is een specifieke manier van schematiseren die optimaal aansluit bij de manier waarop onze hersenen werken. Wie deze site bezoekt, kan niet om de naam Tony Buzan heen. Tony Buzan is de geestelijke vader van o.a. de MindMaps.

<http://www.mind-map.com>

Nog een andere manier is verschillende soort figuren te gebruiken voor verschillende soorten onderwerpen of verschillende niveaus van het schema. Bijvoorbeeld centrale groep: cirkels; volgende serie: rechthoekjes; volgende serie: driehoekjes, etc.

Een van de trucs om een mindmap zonder grafische afbeeldingen netjes op papier te krijgen is het systematisch rubriceren. Alle onderwerpen worden dan behandeld alsof ze hoofdstukjes van een rapport zijn. In dit voorbeeld wordt dat bijvoorbeeld:

Politieke demonstratie.

- 1 Toestemmingen.
 - 1.1 Gemeente
 - 1.2 Aankondigingen
 - 1.3 Voorwaarden
 - 1.3.1 Tijden.
 - 1.3.2 Leiderschap en verantwoordelijkheid
 - 1.3.3 Afmetingen spandoeken
- 2 Begeleiding.
 - 2.1 Deelnemers
 - 2.2 Toeschouwers
 - 2.2.1 Medestanders
 - 2.2.2 Tegenstanders
 - 2.2.3 Relschoppers

Slot

De Mindmapping techniek is door Tony Buzan*, een autoriteit op het gebied van hersenonderzoek, ontwikkeld. Mindmapping is wereldwijd in gebruik om prestaties van individuen, teams en organisaties te verbeteren.

Mindmapping helpt u het enorme potentieel van uw hersenen beter te gebruiken door uw ideeën en concepten als een groeiend grafisch netwerk te tonen. Mindmapping is zeer praktisch om informatie te ordenen, patronen te ontdekken en de juiste conclusies te trekken.

() Tony Buzan is the world's leading author, lecturer and advisor to governments, business and the professions on the brain, learning and thinking skills. He is the originator of Mind Mapping®, the thinking tool popularly called 'the Swiss army knife of the brain'!*

Among his 82 best selling books, the classic Use Your Head has catapulted him to the position of BBC's number one selling international author. His latest works include: the new childrens' series Mind-Maps for Kids; Brainchild. Others of Tony's initiatives include the foundation of The Brain Trust Charity, the £30,000 Brain of the Year Award and the co-founding of the Mind Sports Olympiad, with its key perception that mental skills and disciplines can be transformed into both sporting contests and educational initiatives.

2004 is een bijzonder jaar voor Europa

De betekenis van het jaar 2004 voor de Europese Unie mag niet worden onderschat. Op 1 mei 2004 vond de uitbreiding met tien nieuwe lidstaten tegelijk plaats. De Europese Raad heeft overeenstemming bereikt over het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor de EU. In de tweede week van juni kozen de burgers in alle 25 lidstaten een nieuw Europees parlement en in november treedt een Europese Commissie van 25 leden aan, voor een nieuwe periode van vijf jaar. Verder worden wellicht in 2004 de eerste referenda gehouden over het grondwettelijk verdrag, dat in het najaar, na afronding van de juridische en taalkundige voorbereidingen, zal worden getekend.

Naast deze bijzondere omstandigheden wordt het Nederlands voorzitterschap vooral bepaald door onderwerpen, die al lange tijd een prominente plaats op de Europese agenda hebben: de uitbreiding, het Lissabon-proces, de uitbouw van de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid en de verdere ontwikkeling van het externe beleid van de Unie. Dit jaar komen daar de onderhandelingen over de financiële perspectieven voor de periode 2007-2013 nog bij.

Realisme en ambitie

Tegen deze achtergrond dient Nederland zijn prioriteiten als voorzitter verstandig te formuleren. Het is op zichzelf al een hele opgave, een goed organisator en voorzitter te zijn en de nieuwe lidstaten snel en effectief te laten inte-

greren in het besluitvormingsproces van de Raad. Het laten functioneren van de machinerie van de Unie vergt méér, dan netjes op de winkel passen. Van het voorzitterschap wordt, vooral in de komende periode, leiderschap verwacht binnen de uitgebreide kring van lidstaten in de Raad en in de relaties tussen Raad, Europese Commissie en Europees Parlement. Dat vergt een visie op de verdere ontwikkeling van de Europese Unie. Het Nederlandse voorzitterschap wil die visie vooral tot uiting brengen in de hieronder beschreven accenten, die benadrukken dat er voor alle lidstaten en Europese Instellingen gezamenlijk werk aan de winkel is op weg naar een welvarender, veiliger en financieel gezonder Europa dat zelfbewust en betrokken bijdraagt aan een betere wereld.

Nederland wil daarnaast ook aandacht vragen voor het fundament van de Europese integratie, waarvan de waardengemeenschap en de rechtsgemeenschap kernelementen zijn. Het behoud van de draagkracht van dit fundament is niet vanzelfsprekend. Het is een taak van overheden en burgers om samen te werken aan het onderhoud ervan. Dat betekent inspanning en communicatie; "Europa" is geen wondermiddel voor alle vraagstukken waarmee burgers en overheid worden geconfronteerd. Met de EU-partners wil het Nederlandse voorzitterschap er aan werken dat doelstellingen realistisch blijven en sporen met wat burgers van Europa verwachten. Juist in het licht van de recente uitbreiding wil Nederland een aantal bijeenkomsten rond het thema waardengemeenschap, rechtsgemeenschap en Europees burgerschap organiseren, waarvan twee op hoog niveau. Ook wil Nederland het voorzitterschap benutten om de communicatie over Europa te verbeteren. De Europeanen in alle lidstaten staan immers voor de uitdaging, samen bij te dragen aan het onderhoud van het bovengenoemde fundament voor hun samenwerking. Een deel van die bijdrage bestaat uit een open en diepgaand debat over de gezamenlijke waarden en de betekenis van verdere Europese integratie en samenwerking. Het Nederlands voorzitterschap wil met enkele aansprekende activiteiten dit debat aanmoedigen en een impuls geven. Een ander deel bestaat uit de wisselwerking die wordt aangemoedigd door culturele expressie. Nederland wil daarom het publieke debat

over Europa een impuls geven met enkele aansprekende, deels culturele activiteiten. De uitgebreide Unie kan zich krachtiger en duidelijker manifesteren, zowel naar zijn burgers als naar de buitenwereld, als creatief gebruik wordt gemaakt van zijn culturele rijkdom en verscheidenheid.

Accenten van het Nederlands voorzitterschap

Werken aan de uitbreiding

De uitbreiding van de Unie draagt bij aan de verbetering van de stabiliteit en veiligheid op het Europese continent. Een stabiel en verenigd Europa kan haar mondiale rol beter spelen en is beter in staat uitdagingen het hoofd bieden. Een grotere ruimte van gedeelde waarden in Europa is in het belang van allen in de Europese Unie. Daarnaast zal de uitbreiding, in het bijzonder op langere termijn, leiden tot een hogere welvaart voor de burgers van de Unie. Voorwaarde is wel, dat de uitbreiding werkt; snelle en effectieve integratie van de nieuwe lidstaten (de "tien van Laken") in alle aspecten van de samenwerking in de Unie is essentieel om duidelijk te maken – aan de burgers van de "oude" zowel als die van de "nieuwe" lidstaten – dat alle inspanningen die zij en hun regeringen zich in de afgelopen jaren hebben getroost een waardevolle investering zijn.

In het traject van de onderhandelingen over verdere uitbreiding worden de gesprekken met Roemenië en Bulgarije over hun toetreding voortgezet. Het Nederlandse voorzitterschap zal handelen in lijn met de conclusies van de ER van juni 2004 waarin werd gesteld dat de mits Bulgarije en Roemenië effectieve vorderingen blijven maken bij de hervormingen en de voorbereidingen ter plaatse op de toetreding, dan bevestigt de Unie dat zij vastbesloten

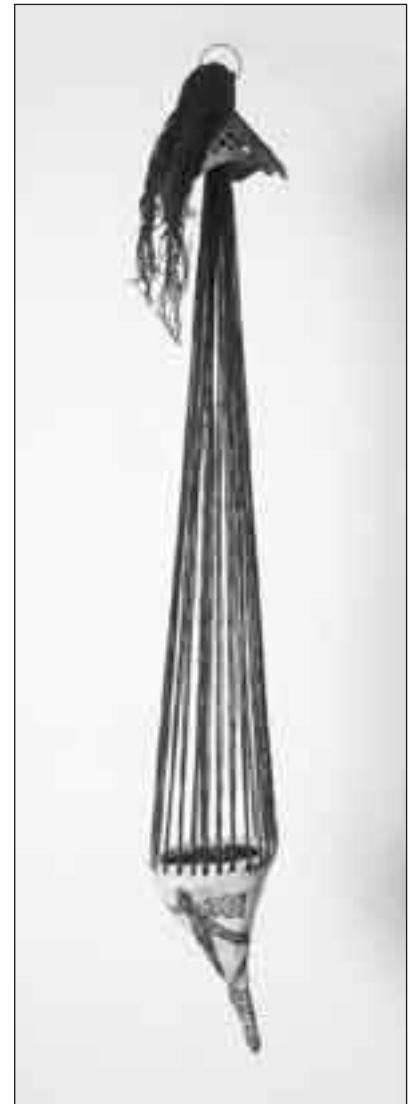
is de toetredingsonderhandelingen voor beide landen in 2004, op basis van hun eigen merites, tot een succesvol einde te brengen. Hierbij worden de verdiensten van elk van beide landen afzonderlijk in acht genomen. De jaarlijkse voortgangsrapporten van de Commissie over de betrokken landen, die dit jaar naar verwachting in oktober zullen verschijnen, zullen bij de oordeelsvorming door de Unie een belangrijke rol spelen.

De Europese Raad zal in december bezien of Turkije voldoet aan de politieke criteria van Kopenhagen, in welk geval, zo concludeerde de Europese Raad van Kopenhagen in december 2002, ook met dat land onderhandelingen over toetreding zullen worden geopend. Nederland zal haar standpunt mede laten afhangen van het rapport en de aanbeveling van de Commissie over Turkije die in het najaar zullen verschijnen. Het Nederlands voorzitterschap acht het van belang dat het besluit van de ER duurzaam is en ook in de toekomst nog door alle lidstaten zal worden gesteund. Teneinde de totstandkoming van een dergelijk besluit als voorzitter optimaal te kunnen faciliteren, maakt zij thans een inventarisatie van de posities van de lidstaten.

In het licht van de door de Europese Raad van Juni verleende kandidaat-lidstatus aan Kroatië, is er allereerst een analyse van het acquis vereist ter voorbereiding van de onderhandelingen.

Werken aan duurzame versterking van de Europese economie en minder administratieve lasten

Geleidelijk vertoont de Europese economie tekenen van herstel, maar verdere structurele hervormingen zijn onmisbaar om dat herstel te versnellen en bestendigen. Nederland onderschrijft de doelstellingen van de drie pijlers van

"Promesse de retour"
(121 X 11,5)

Lissabon en zal vanuit zijn rol als voorzitter bijdragen aan het proces ter verwezenlijking van die doelstellingen.

Een goede voorbereiding van de Mid Term Review mag de aandacht echter niet afleiden van waar het werkelijk om draait: implementatie. Nederland wil zijn voorzitterschap gebruiken om in de verschillende formaties van de Raad besluiten te bevorderen die een concrete bijdrage leveren aan duurzame groei en het belang van structurele hervormingen blijven benadrukken. Aan nieuwe afspraken is minder behoefte dan aan een goede uitvoering van hetgeen reeds is overeengekomen. In dit verband zal bijzondere aandacht uitgaan naar het functioneren van arbeidsmarkten, overeenkomstig de aanbevelingen van het eerdere rapport-Kok over

...

werkgelegenheid. Ook zal een accent worden gezet bij het functioneren van de Interne Markt, onder meer waar het gaat om regelgeving met betrekking tot kapitaal en diensten. Uiteraard blijven solide overheidsfinanciën ook tijdens het Nederlands voorzitterschap een aandachtspunt, bijvoorbeeld op het punt van de inachtneming van de regels van het Stabiliteits- en Groei Pact en de integratie van de nieuwe lidstaten in het proces van solide overheidsfinanciën. Nederland wil tijdens het Voorzitterschap veel aandacht geven aan vereenvoudiging van regelgeving en vermindering van administratieve lasten.

Verder zal aandacht worden besteed aan onderwerpen als de afronding van het actieplan financiële diensten, de nieuwe verordening chemische stoffen (REACH), eco-efficiënte innovatie en duurzame mobiliteit. Daarnaast komen aan de orde: kennis, innovatie en onderwijs, maatschappelijk verantwoord ondernemen, de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van ICT en telecom en tenslotte voorzienings- en leveringszekerheid van energie. Niet minder belangrijke accenten zijn de modernisering van de sociale beleidsagenda, de sociale en financiële houdbaarheid van pensioenstelsels en de arbeidstijden. Ook komen de kwaliteit en houdbaarheid van de gezondheidszorg op de agenda, alsmede cultuur en sport. Tenslotte mag niet onvermeld blijven dat het Nederlands voorzitterschap aandacht zal besteden aan de duurzaamheid van de landbouw, voedselveiligheid, het plattelandbeleid en de hervorming van het Europese suikergeme. Het Nederlands voorzitterschap zal op verscheidene van deze terreinen specifieke activiteiten ontplooiën en bijeenkomsten organiseren. In het thematische deel van deze notitie treft u daarover meer informatie aan.

Werken aan de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid

De samenwerking op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ) zal tijdens het Nederlands voorzitterschap op twee manieren prioritair zijn: vaststelling van politieke richtsnoeren voor de komende jaren en behandeling van prioritaire dossiers in de reguliere agenda.

Wat die reguliere agenda betreft zal hoge prioriteit worden toegekend aan de bestrijding van het terrorisme, voortbouwend op het rapport van de Europese anti-terrorisme coördinator De Vries.

Ten aanzien van de andere elementen van de reguliere agenda zijn, op het terrein van asiel en migratie, met name resultaten te voorzien op het gebied van terugkeer, integratiebeleid, gebruik van biometrische kenmerken, het Visa Informatie Systeem en bescherming in de regio. Op civielrechtelijk gebied is o.a. de ontwikkeling van een Europees betalingsbevel aan de orde en het recht van toepassing op niet-contractuele verbintenissen. De politieke en justitiële samenwerking zal zich in de eerste plaats richten op het Europees bewijsverkrijgingsbevel, de uitwisseling van gegevens, bestrijding van georganiseerde criminaliteit en versterkte politie-samenwerking prioritair. Tevens zal een nieuwe drugsstrategie voor de periode 2005-2012 worden vastgesteld.

Niet van minder belang is de aandacht, die zal uitgaan naar de richtsnoeren voor het JBZ-beleid voor de komende jaren. In 2004 is het vijf jaar geleden dat de Europese Raad van Tampere een programma voor de ontwikkeling van de ruimte voor vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid overeenkwam. Nederland wil de Europese Raad van 5 november benutten om richting te

geven aan de verdere ontwikkeling van die ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid. Bij die gelegenheid kunnen de politieke richtsnoeren voor het JBZ-beleid van de komende jaren worden neergezet. Het gaat daarbij om een praktische agenda waarin ook de uitwerking van de nieuwe Europese grondwet een plaats krijgt.

Werken aan de toekomstige financiële en budgettaire structuur van de Unie:

Agenda 2007

De periode van het bestaande meerjarige begrotingskader van de Unie, de zogenaamde Financiële Perspectieven, loopt eind 2006 af. De Unie moet zich daarom, op basis van medio 2004 verwachte voorstellen van de Europese Commissie, gaan buigen over een nieuw meerjarig financieel en budgettair kader. Van bijzonder belang daarbij zijn de hoogte en de structuur van de begroting, de benadering ten aanzien van het cohesiebeleid en de relatie met de later te verwachten voorstellen voor de eigen middelen van de Unie. Deze onderhandelingen zijn complex en dienen tijdig te beginnen opdat zij zijn afgerond voordat de begrotingscyclus voor het jaar 2007 een aanvang neemt (voorjaar 2006). Het Nederlands voorzitterschap staat voor de taak, het debat zo in te richten dat het beoogde resultaat tijdig kan worden behaald. Tegelijkertijd dient het onderhandelingsproces, vanwege het algemene belang voor alle beleidsterreinen van de Unie, zeer zorgvuldig te geschieden. Het Nederlands voorzitterschap acht het daarom van groot belang dat in december 2004 richtsnoeren en principes overeen worden gekomen, aan de hand waarvan de onderhandelingen tijdig in 2005 kunnen worden afgerond.

Werken aan de EU-rol in de wereld: een slagvaardig, coherent en betrokken extern beleid

Van een voorzitterschap wordt leiderschap verwacht, in het bijzonder in de externe betrekkingen van de Unie. Op het vlak van het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid en het veiligheids- en defensiebeleid is het immers vooral de Raadsvoorzitter die naar buiten toe optreedt, daarin gesteund door de Hoge Vertegenwoordiger. De Unie heeft de ambitie haar brede extern-politieke instrumentarium slagvaardig en coherent in te zetten en het voorzitterschap vervult daarbij een belangrijke rol onder meer in de afstemming met de Europese Commissie die naar buiten toe optreedt op het terrein van de handelspolitiek en ontwikkelingssamenwerking. Juist nu de Unie is uitgebreid met tien lidstaten zijn de verwachtingen ten aanzien van de ontwikkeling van haar rol in de wereld groter dan ooit. Het Nederlands voorzitterschap wil trachten aan die verwachtingen tegemoet te komen door voortzetting van de lopende agenda, met een heldere focus op een viertal accenten:

Azie: In de tweede helft van het jaar vinden top-bijeenkomsten plaats met belangrijke Aziatische landen als China, India en Zuid-Korea. Ook vindt bij de ASEM-top een ontmoeting plaats met de Aziatische regio als geheel. Het belang van deze bijeenkomsten voor de Unie staat buiten kijf, zowel wat betreft de economische relaties met deze zeer dynamische regio als wat betreft de politieke aspecten van de betrekkingen.

Het bredere Midden-Oosten: In het kader van de integrale benadering van de bredere Midden-Oosten regio wil de EU de betrekkingen met de landen van deze regio intensiveren, met het oog op hervormingen op economisch, poli-

tiel en maatschappelijk terrein. Daarbij wordt onder andere voortgeborduurd op de resultaten van de EU-VS top en de bijeenkomst van de G-8, gebruik makend van het brede instrumentarium van de EU. Nederland zal zich ook inspannen om te bezien of de impasse in het MOVP kan worden doorbroken, hetgeen van belang is voor de benadering van het bredere Midden-Oosten als geheel.

Effectief multilateralisme: De rol van multilaterale organisaties, in het bijzonder die van de VN is de laatste jaren steeds verder onder druk komen te staan. De Unie wil die rol versterken. Het Nederlands voorzitterschap wil in dit verband resultaten boeken op terreinen als terrorisme-bestrijding, non-proliferatie en handel. Nederland wil ook een actieve rol spelen in de discussie over de hervorming van de VN en ertoe bijdragen dat de lopende WTO-onder-

handelingen met een positief resultaat kunnen worden afgerond.

Europees Veiligheids- en Defensiebeleid: In de tweede helft van het jaar zal veel aandacht uitgaan naar de eerste grote EU-geleide militaire crisisbeheersingsoperatie in Bosnië-Herzegovina en naar de verdere ontwikkeling van de militaire en civiele capaciteiten. Zo zal de nieuwe capaciteitendoelstelling van de Unie, de "Headline Goal 2010" verder worden uitgewerkt.

De Raad zal zich daarnaast tevens bezighouden met de relaties van de Unie met de Verenigde Staten, die in feite door alle vier genoemde accenten heenlopen, de relatie met Afrika - bijvoorbeeld de inzet van de Vredesfaciliteit en de onderhandelingen over Economische Partnerschapsakkoorden -, de effectiviteit van de EU-ontwikkelingshulp en met onderwerpen als HIV/AIDS en reproductieve gezondheid. ●

"Msa elkir Essaouira" (59 X 39)

"Rouleaux écumants" (37 X 31,5)

Turkse islam geen belemmering voor EU-lidmaatschap

Vormt het feit dat de meerderheid van zijn bevolking moslim is een belemmering voor de toetreding van Turkije tot de Europese Unie (eu)?

Deze vraag, die in dit rapport wordt onderzocht, is actueel tegen de achtergrond van de beslissing die de eu onder Nederlands voorzitterschap in december 2004 dit jaar zal nemen. Dan wordt namelijk beoordeeld of kandidaat-lidstaat Turkije dermate vooruitgang heeft gemaakt ten aanzien van het zogenoemde politieke Kopenhagen-criterium dat de toetredingsonderhandelingen van start kunnen gaan. Bij dit criterium gaat het om een stabiele democratie en een rechtsstaat die garant staat voor de rule of law, mensenrechten en de rechten van minderheden.

De aard van religie als zodanig maakt van dit Kopenhagen-criterium geen deel uit. Het feit dat de meerderheid van de Turkse bevolking moslim is, speelde dan ook formeel geen rol bij de toekenning in 1999 aan Turkije van de status van kandidaat-lidstaat. Vooral echter sinds de terroristische aanslagen op 11 september 2001 zijn de zorgen over de islam en moslims in de lidstaten toegenomen. Dit heeft geleid tot een groeiende aarzeling over de vraag

of het islamitische karakter van Turkije zich verdraagt met de politieke verworvenheden van de eu en haar lidstaten. Bezwaren van cultureel-religieuze aard worden inmiddels ook in politieke kringen naar voren gebracht.

In het licht van deze recente discussies acht de wrv(*) het van belang de vraag naar de verenigbaarheid van de Turkse islam met de waarden waarop de Unie is gebaseerd, zelfstandig aan de orde te stellen. Hiermee beoogt de raad bij te dragen aan een geïnformeerde oordeelsvorming in Nederland. Met dit rapport geeft de raad geen advies aan de regering over de vraag of met Turkije nu de toetredingsonderhandelingen kunnen worden geopend. Die in december van dit jaar te nemen beslissing vergt immers een totaalafweging van het vraagstuk van de Turkse toetreding. Zo'n totaalafweging wordt in dit rapport niet gemaakt; het gaat hier uitsluitend om de relatie tussen de Turkse islam en de democratische, seculiere rechtsstaat.

Wel blikte de raad aan het eind van dit rapport vooruit op de mogelijke impli-

caties van een Turks lidmaatschap voor de problematisch geworden relatie tussen de moslimwereld en het Westen. Op dit algemene vraagstuk komt hij in een apart advies terug.

Religie in de Europese Unie en de lidstaten

Bij de beantwoording van de vraag of de Turkse islam een belemmerende factor is voor toetreding, dient allereerst te worden vastgesteld wat de plaats is van religie in de eu zelf. Religie maakt geen deel uit van de gemeenschappelijke eu-waarden. De Unie heeft zichzelf immers gedefinieerd als een waarden- en handlingsverbond dat berust op de beginselen van vrijheid, democratie, alsmede eerbiediging van de rechten van de mens, de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat.

De vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst behoort hiermee juist tot de grondrechten, evenals het door de Unie respecteren van de verscheidenheid van cultuur en godsdienst. Vanuit de beginselen en de grondrechten van de Unie gezien mag er dan geen reden zijn een land op grond van zijn dominante religie bij voorbaat uit te sluiten, maar er speelt wel iets anders, namelijk de scheiding van kerk en staat. Aan de beginselen van de Unie en de politiek-burgerlijke grondrechten ligt immers de veronderstelling ten grondslag dat de lidstaten beschikken over een democratische rechtsstaat die zowel de auto-

(*) De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (wrv) is een onafhankelijke denktank voor de Nederlandse regering. De wrv geeft de regering gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen vanuit een langetermijnperspectief. Deze onderwerpen zijn sectoroverstijgend en hebben betrekking op maatschappelijke vraagstukken waarmee de regering in de toekomst te maken kan krijgen. De wrv-adviezen krijgen hun weerslag in openbare rapporten, die zowel een probleemstellend als adviserend karakter kunnen hebben. Meer informatie over de wrv is te vinden op internet: www.wrv.nl

nomie van kerk of geloofsgemeenschap en staat als de vrijheid van godsdienst en geweten erkent en borgt. Het uitgangspunt van autonomie impliceert dat geloofsgemeenschap en staat elk aparte bevoegdheidssferen hebben. De vrijheid van godsdienst en geweten betekent dat gelovigen van (minderheids) religies, atheïsten en geloofsafvalligen geen beperkingen ontmoeten in hun rechten. Het is juist over dit leerstuk dat twijfels bestaan over de islam.

Toch blijkt de situatie tussen de lidstaten van de eu uit het oogpunt van autonomie van kerk en staat zelf uitermate divers. Ook al zijn alle lidstaten formeel seculier en kennen ze vrijheid van godsdienst, lang niet altijd staan ze neutraal tegenover religies of richtingen daarbinnen. Zo zijn er lidstaten met en zonder een staatskerk. Waar geen staatskerk bestaat, kan een bepaald kerkgenootschap echter toch feitelijk bevoorrecht worden, terwijl een staatskerk daarentegen een gelijke behandeling van andere kerken niet uitsluit. Iedere lidstaat kent een eigen, vaak spanningsvolle geschiedenis in de relatie tussen kerk, staat, politiek en maatschappij, die heeft geresulteerd in specifieke arrangementen. Uit het oogpunt van scheiding van kerk en staat bestaat er derhalve niet zoiets als een Europees model waar Turkije aan kan worden getoetst. Hoogstens kan toetsing plaatsvinden op minimumvoorwaarden.

Karakteristieken van de Turkse islam

Vervolgens rijst de vraag of de Turkse islam karakteristieken vertoont die toetreding in de weg staan. Zijn er, met andere woorden, ontwikkelingen in Turkije die de verhouding van de Turkse islam met de voor de eu essentiële warden negatief beïnvloeden? De wrd meent dat dit niet het geval is.

De Turkse staat wordt constitutioneel gevrijwaard van religieuze invloed. In dit opzicht kent het land een niet minder rigoureuze scheiding van religie en staat dan Frankrijk, waarvan het zogenoemde laïcisme trouwens ook model heeft gestaan voor de grondwet van de Republiek Turkije. Anders dan in Frankrijk echter bestaat in Turkije een sterke controle en inhoudelijke invloed van de staat op de religie.

Deze karakteristieken kennen een lange voorgeschiedenis. Hoewel Turkije religieuze invloed op de staat het meest extreem uitbande in de jaren twintig en dertig, vanaf het instellen van de Republiek, gaat er een periode van ten minste een eeuw van modernisering aan vooraf naar het voorbeeld van West-Europese landen. De Franse Verlichting heeft het constitutionele denken ook in de Osmaanse periode al sterk beïnvloed. Niet veel later dan in West-Europese staten kwam de eerste grondwet tot stand en werden verkiezingen gehouden voor het eerste Osmaanse parlement (1876). Vervolgens is er tot aan de Eerste Wereldoorlog een periode van sterk religieus gekleurd nationalisme, met een grote bemoeienis van de overheid met de inhoud en verspreiding van het geloof. Het hierop volgende kemalisme, genoemd naar de opvattingen van de grondlegger van de Republiek, Mustafa Kemal Pasja (Atatürk), privatiseerde het geloof tijdens het interbellum daarentegen met harde hand, weerde religieuze symbolen uit het openbare leven, hief religieuze instellingen op of plaatste deze onder staatscontrole en verbood de populaire mystieke ordes. In deze periode werden ook de resterende onderdelen van het islamitische recht, met name het familierecht, vervangen door seculier recht. Het islamitisch strafrecht was al veel eerder afgeschaft, namelijk midden negentiende eeuw. Na de Tweede

Wereldoorlog voerde Turkije een meerpartijendemocratie in en werd de islam gaandeweg een belangrijker politieke factor, ook in de programma's van op zichzelf niet-religieuze politieke partijen. Vanaf de jaren zestig kwamen hiernaast ook politieke partijen op die zich uitdrukkelijk afficheerden als islamitisch.

Deze opkomst van de islam als politiek relevant verschijnsel moet volgens de raad worden geplaatst tegen de achtergrond van zijn geforceerde marginalisering in de voorafgaande decennia. Deze ontkenning van bovenaf van de moslimidentiteit sloot nooit aan bij de opvattingen van een groot deel van de bevolking. Tegelijk werd deze opkomst van onderop gedragen door belangrijke sociaal-economische veranderingen in Turkije, zoals de ontwikkeling van een aanzienlijke middenstand op het platteland en in de kleine steden waarvoor de islam een normal onderdeel van het bestaan vormt. Islamitische partijen ontmoeten tot op heden grote argwaan van het establishment in en rond het overheidsapparaat, dat zich sterk identificeert met het kemalistische gedachtegoed. Bij verschillende gelegenheden heeft zowel het Constitutionele Hof als het leger ingegrepen en zijn dergelijke partijen verboden. Als tegenwicht tegen radicale linkse en religieuze opvattingen is – door tussenkomst van het leger – vanaf 1982 een staatsislam geïnstitutionaliseerd die nog altijd een bevoorrechte positie heeft. Deze paart een sterk accent op maatschappelijk conservatisme en nationalisme aan een gematigde islam en wordt uitgedragen via de moskee en het verplichte godsdienstonderwijs. Ook via deze staatsislam, die de hoofdstroom van de opvattingen onder de bevolking en de conservatieve politieke formaties weerspiegelt, en tegelijk stevig ingebed is in een seculiere staats-

“Inch’Allah” (27 X 27 X 10)

ordering, heeft het publieke belang van de islam erkenning gekregen.

Tot slot merkt de raad op dat voor de islamitische politieke partijen die de afgelopen decennia ontstonden, het principe van scheiding tussen religie en staat een belangrijk gegeven vormde. Ze gaven daaraan echter een andere uitwerking. Zij aanvaardden de seculiere staat, maar wilden tegelijkertijd de vrijheid van godsdienst vergroten en keerden zich derhalve tegen de sterke staatscontrole op religie. Evenzo gingen zij uit van het bestaande democratische bestel, maar dat moest dan wel toegang bieden aan partijen die zich op religie baseerden. Zij beschouwden vrijheid van geweten en van meningsuiting als basis van democratie en mensenrechten. Ook trokken zij het seculiere karakter van het recht niet in twijfel, evenmin als het principe van gelijke rechten van mannen en vrouwen. Kan dit accent op deze vrijheden nog worden uitgelegd als gericht op het scheppen van een rechtmatige ruimte voor de eigen opvattingen, de op dit moment regerende Partij voor Gerechtigheid en Ontwikkeling (de ak-partij), die is voortgekomen uit

een eerder verboden islamitische partij, benadrukt veel sterker de mensenrechten uit het oogpunt van pluraliteit. Zij waardeert verschillen van geloof, cultuur en meningen op zichzelf, en ziet secularisme als het principe van vrijheid dat deze verschillen mogelijk maakt.

Conclusie van de raad

De raad meent dat het gegeven dat Turkije een land is met een bevolking van in meerderheid moslims, geen belemmering vormt voor toetreding tot de eu. Hij baseert zich hierbij op de volgende overwegingen. Om te beginnen stelt de raad op grond van de geschetste ontwikkelingen en huidige karakteristieken van de islam in Turkije vast dat het principe van de seculiere democratische rechtsstaat in Turkije stevig is geworteld. Bovendien vertoont de ontwikkeling van de democratische rechtsstaat een grote parallelie met de West-Europese geschiedenis en eveneens een aanzienlijke gelijktijdigheid.

De Turkse islam heeft deze ontwikkeling niet in de weg gestaan, maar tot op heden juist mee helpen bevorderen. Dat de islam met de democratisering na

de Tweede Wereldoorlog een belangrijke politieke kracht is geworden, is op zichzelf een normaal verschijnsel. Ook tegen de achtergrond van de politieke rol van religie in veel Europese lidstaten is het niet verwonderlijk dat het de kemalisten niet is gelukt de religie geheel uit het politieke en openbare leven te weren. Echter, vanuit het perspectief van de eu is het vraagstuk van de islam in Turkije niet zozeer een probleem van invloed van deze religie op de staat, maar veeleer een probleem van de invloed van de staat op de religie. De staatsbemoeienis met de religie gaat in Turkije immers verder dan in de eu-lidstaten, al kennen ook verschillende eu-landen een staatsreligie. Bovendien passen de grondwettelijke beperkingen aan het democratische proces met als doel het seculiere staatsbestel te beschermen, niet bij de uitgangspunten van de eu. Ook de rol van het leger als hoeder van dit bestel past niet bij deze uitgangspunten. Veranderingen hierin vormen dan ook belangrijke wensen van het Europees Parlement en de Europese Commissie.

Niettemin meent de raad dat er geen aanwijzingen zijn dat bij een versoepeling van deze restricties en een geleidelijk terugtreden van het leger – zoals ook voorgestaan door de huidige Turkse regering – de Turkse islam zijn over het algemeen gematigde karakter zal verliezen, waardoor de seculiere democratische rechtsstaat in de gevarenzone zal komen. De bevolking moet immers in overgrote meerderheid niets hebben van fundamentalisme en religieuze intolerantie en heeft een voorkeur voor gematigde partijen. Zij steunt het seculiere karakter van de staat en wijst invoering van islamitisch recht af. Daarbij komt dat gewelddadig islamitisch fundamentalisme in Turkije maar weinig aanhangers heeft. ●

Medische informatie op internet handig of link?

Het is zaterdagavond en je maakt je zorgen. Die vervelende, onverklaarbare pijn in je keel begint steeds meer op te spelen. Bij de huisarts kun je op zijn vroegst pas maandagochtend terecht. Dus wat doe je? Je speurt het World Wide Web af op zoek naar wat mogelijk de oorzaak van je klachten kan zijn.

Hoewel de huisarts nog altijd de belangrijkste bron van informatie is als het om gezondheid gaat, neemt het belang van internet toe.

Uit een onderzoek dat de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ) vorig jaar hield, blijkt dat ruim driekwart van de internetters het medium soms gebruikt om informatie over een gezondheidsprobleem op te zoeken. Twintig procent doet dit vaak of altijd; vrouwen meer dan mannen en chronisch zieken meer dan gezonden. Voor de gang naar de huisarts maakt het raadplegen van gezondheidsinformatie via internet volgens de ondervraagden niet zoveel uit: tachtig procent zegt dat dit geen verschil maakt, veertien procent zegt hierdoor minder te gaan, slechts twee procent zegt vaker te gaan.

Patiënten zijn beter geïnformeerd

Door de komst van internet heeft de consument een betere toegang gekregen tot informatie over gezondheid, ziekte en zorgvoorzieningen. Het is makkelijker geworden om ervaringen uit te wisselen met lotgenoten en het medium heeft de drempel voor het (anoniem) stellen van vragen of een second opinion aan artsen en zorginstellingen waar ook

ter wereld, verlaagd. Daarnaast maakt internet de weg vrij voor nieuwe behandelingsmogelijkheden, bijvoorbeeld het behandelen van psychische problemen (e-therapy), of het interactief begeleiden van gedragsveranderingen, zoals stoppen met roken.

Mede dankzij internet is de positie van patiënten versterkt: ze zijn beter geïnformeerd dan vroeger en daardoor minder afhankelijk van hun arts. De hulpverlener wordt steeds meer een adviseur die door de patiënt wordt "ingehuurd". In Amerika zijn er al voorbeelden waarbij de hulpverlener als een soort aanneemer optreedt. Daar kunnen patiënten verzoeken om een operatie op het internet plaatsen en chirurgen kunnen deze patiënten vervolgens een aanbod doen. De patiënt kiest dan voor de chirurg met het aantrekkelijkste voorstel. Zover is het in Nederland (gelukkig) nog niet. Wel verschijnen steeds meer patiënten met een uitdraai van medische websites in de spreekkamer. Hans van der Slikke, gynaecoloog in het Amsterdamse VU Medisch Centrum en deskundige op het gebied van medische websites,

vindt het een goede ontwikkeling. "Die patiënten doen hun best om informatie te vinden. Artsen die daar problemen mee hebben en het internet niet serieus nemen, nemen hun patiënten niet serieus."

Dat die informatie niet altijd klopt, is een van de nadelen van het internet, maar het gevaar daarvan moet volgens de gynaecoloog niet overdreven worden. "Vroeger kwamen de mensen met knipsels uit de Privé en huis-aan-huisbladen." Bovendien vindt hij dat ook de invloed van andere media, zoals kranten, tijdschriften en televisie, niet onderschat mag worden. "Op internet zoeken mensen bewust en naar specifieke informatie. Nieuws dat ze in de krant lezen over bijvoorbeeld de invloed van hormoongebruik op het ontstaan van borstkanker, heeft veel meer impact."

Onjuiste informatie

Feit blijft dat veel informatie op het internet onjuist, onvolledig, gedateerd en in sommige gevallen zelfs misleidend is. Het grote probleem is dat voor de internetgebruiker moeilijk te bepalen is welke informatie wel en welke niet betrouwbaar is. Ook kun je betrouwbare informatie verkeerd interpreteren en daardoor foute conclusies trekken. En consumenten kunnen op eigen houtje in het buitenland geneesmiddelen bestellen zonder dat hun arts daarvan op de hoogte is. Wanneer dit geneesmiddelen zijn die in Nederland alleen op recept verkrijgbaar zijn, kan dit schadelijk zijn voor de gezondheid. Een probleem waar momenteel hard

aan gewerkt wordt, is de beveiliging van het internet om te voorkomen dat je persoonlijke gegevens in verkeerde handen komen.

Aan internet als medium kleeft dus nog best een aantal nadelen, maar om met die nadelen geconfronteerd te worden, moet je natuurlijk wél over internet kunnen beschikken. En dat is een heel ander probleem; een deel van de bevolking kán niet eens meeprofiten van de voordelen van het medium van de toekomst. Het gaat dan met name om ouderen en minder draagkrachtigen die de aanschaf van een computer en de telefoonkosten niet kunnen betalen. De RVZ heeft de overheid geadviseerd alles op alles te zetten om de dreigende digitale tweedeling van de samenleving een halt toe te roepen. Volgens het adviesorgaan van regering en parlement kan e-health namelijk helpen de wachtlijsten te verminderen en de kwaliteit van de gezondheidszorg te verbeteren

Diverse initiatieven

Toen Hans van der Slikke in 1996 de website opzette van zijn beroepsvereniging, de Nederlandse Vereniging van Obstetrie en Gynaecologie (NVOG), bemerkte hij bij veel artsen nog terughoudendheid ten opzichte van het internet. "Maar dat is in de loop der jaren helemaal bijgetrokken." Vooral als het gaat om internet als bron van informatie, want het medium is inmiddels uitgegroeid tot een heuse wereldbibliotheek waar artsen alle relevante informatie binnen mum van tijd hebben opgezocht. Maar als het gaat om het bieden van interactieve informatie aan de patiënt over bijvoorbeeld de eigen huisartsenpraktijk en zeker als het gaat om het communiceren met de patiënt via het internet, zijn veel artsen nog wat voorzichtig.

Meer dan de helft van de huisartsen

en een toenemend aantal tandartsen beschikt inmiddels wel over een eigen website waarop ze informatie over de praktijk vermelden. Maar de consument wil méér. In het eerdergenoemde onderzoek van de RVZ geeft ruim 75 procent van de internetgebruikers (ofwel ruim zes miljoen Nederlanders) aan dat ze graag via het internet vragen aan hun huisarts zouden willen stellen. Wanneer dit zou kunnen, denkt veertig procent van hen minder vaak naar de huisarts te gaan, slechts zeven procent zegt vaker te gaan. Hoewel drie op de vier internetgebruikers aangeeft graag te willen e-mailen met de huisarts, wordt deze mogelijkheid in slechts zeer weinig gevallen geboden. Ook het maken van afspraken en het aanvragen van een herhalingsrecept vindt in de meeste gevallen nog niet via de digitale snelweg plaats.

Een uitzondering in deze is huisarts Robert Mol. Hij begon twee jaar geleden – naar zijn weten als eerste huisarts in Nederland – met zijn e-mailpraktijk, in eerste instantie bedoeld voor mensen zonder huisarts. "Inmiddels heeft ongeveer de helft van de mensen die me raadplegen gewoon een huisarts, maar die mailen me omdat ze bijvoorbeeld de tijd die ze bij de dokter krijgen te kort vinden, omdat hun huisarts ziek is of omdat ze graag een second-opinion willen." In het eerste jaar ontving Mol circa negentig vragen, in het tweede jaar waren dit er al bijna tweehonderd. Mol belt binnen 24 uur terug en bepaalt aan de hand van het gesprek of een telefonisch consult volstaat. Is een persoonlijk consult volgens Mol nodig, dan mag de patiënt bij hem langskomen of hij belt een collega als de patiënt bijvoorbeeld aan de andere kant van het land woont. "Maar vaak blijken de mensen toch graag naar mij toe te willen komen." Vorig jaar besloot hij zijn huisartsenpraktijk stop te zetten om zich helemaal

aan het e-mailproject te kunnen wijden. Nu is hij fulltime e-maildokter en daarnaast waarnemend huisarts in de regio Rotterdam. "Het is zo ontzettend leuk om te doen. Je bent met moderne techniek bezig en mensen blijken heel erg goed en duidelijk hun vraag te kunnen formuleren. In tweederde van de gevallen blijkt het helemaal niet nodig om de patiënt te zien. Dat scheelt enorm veel tijd." Hoewel de e-maildokter nog maar weinig navolgers heeft, merkt hij dat zijn "elektronische praktijk" binnen de huisartsenkring steeds meer geaccepteerd ...

"Choukran" (90,5 X 13,5)

wordt. “Dat is heel bizar. In het begin zagen ze me nog als een bedreiging, maar het laatste half jaar zijn de reacties veel positiever. Ook binnen de Landelijke Huisartsen Vereniging bespeur ik een kentering.” De overkoepelende organisatie van de Nederlandse huisartsen laat weten internet als een aanvulling van het reguliere huisartsenwerk te zien, mits het goed wordt gebruikt en niet als vervanger van de huisarts. De LHV is inmiddels een project gestart, de website www.praktijkinfo.nl waar aangesloten huisartsen een website kunnen onderhouden tegen geringe kosten en waar zij ook patiëntenfolders van de LHV op kunnen plaatsen.

Deskundige op het gebied van medische websites Hans van der Slikke verwacht dat de gezondheidszorg op termijn niet meer onder het fenomeen internet uitkomt. “Waar we in de toekomst naar toe gaan, is dat internet steeds meer geïntegreerd wordt in de gezondheidszorg. Binnenkort kunnen patiënten van de VU bijvoorbeeld via het internet een afspraak maken. Dat kan op dit moment ook al, alleen wordt je dan teruggebeld. Straks kun je meteen allerlei gegevens invullen, zoals klachten en je voorgeschiedenis, waarna je automatisch wordt doorgestuurd naar specifieke informatie. Als er dan nog vragen overblijven, dan kun je die tijdens het spreekuur aan de arts stellen. Zo ben je veel directer en concreter bezig en wordt de afspraak met de arts minder routine en dat is veel bevredigender voor de patiënt.”

De volgende stap is volgens Van der Slikke het opslaan van patiëntengegevens. “En nog een stap verder zal de patiënt zijn eigen medisch dossier kunnen inkijken en dingen kunnen toevoegen. Dat gebeurt nu al op beperkte schaal, maar nog niet op algemene schaal en nog niet geïntegreerd.”

Afvallen met internet

NewHabits is een nieuwe methode om overgewicht te lijf te gaan met behulp van internet. NewHabits zorgt ervoor dat je zicht krijgt op de vraag waarom je overeet en wat je eraan kunt doen om dit gedrag te veranderen. Er zijn drie groepscoachingprogramma's die allemaal zijn gebaseerd op de filosofie van NewHabits dat je alleen kunt veranderen als je oud gedrag vervangt door nieuw gedrag. Zicht krijgen op oud gedrag doe je aan de hand van schrijfo opdrachten, coaching door de NewHabits-coach en in samenwerking met je mededeelnemers.

Wil je weten of de NewHabitsmethode iets voor jou is, doe dan de test op www.newhabits.nl. Hier kun je ook meer informatie vinden over de programma's, de kosten en wat je nodig hebt om mee te kunnen doen.

Op zoek naar een huisarts of tandarts

Ben je op zoek naar een huis- of tandarts? Kijk dan eens op www.huisartsen.nl, www.praktijkinfo.nl, www.tandartspraktijk.nl. of www.tandarts.nl voor een arts bij jou in de buurt. De laatstgenoemde site biedt als extra functie dat je kunt zien welke tandarts nog patiënten aanneemt. Wel zo handig!

Ben je arts en zou je ook graag een eigen website willen hebben, maar weet je niet hoe dat moet? De sites www.huisartsen.nl, www.praktijkinfo.nl, www.tandartspraktijk.nl. helpen je bij het direct aanmaken van een eigen website.

Hoe lang moet ik wachten?

Wanneer je een operatie moet ondergaan, wil je het liefst zo snel mogelijk geholpen worden. Op www.nvz-ziekenhuizen.nl kun je het specialisme of de aandoening invullen, je woon-

plaats en de maximale afstand die je naar het ziekenhuis wilt afleggen en je krijgt een overzicht van alle wachttijden in de beschikbare ziekenhuizen.

De site wordt iedere maand bijgewerkt.

Bijwerkingen melden

Gebruik je medicijnen en heb je last van onbekende bijwerkingen? Meld ze dan bij Nederlands Centrum Bijwerkingen Lareb via de website www.meldpuntbijwerkingen.nl. Lareb, dat staat voor Landelijke Registratie en Evaluatie van Bijwerkingen, is door de overheid aangewezen om bijwerkingen van medicijnen te verzamelen en te analyseren om zo schade door geneesmiddelengebruik te voorkomen. De melding via internet voor patiënten geldt als proef, nadat ze hebben aangegeven dat ze hun bevindingen graag rechtstreeks aan Lareb melden.

Wie controleert het allemaal?

Internet is een 'open' medium waar iedereen informatie op kan zetten of vanaf kan halen. Helaas is die informatie soms niet betrouwbaar en wordt er niet altijd even zorgvuldig met jouw persoonlijke gegevens omgesprongen. Daarom gaan steeds meer overheden over tot het instellen van kwaliteitskeurmerken of het opzetten van een gezondheidsportaal, een site die geen inhoudelijke informatie bevat maar doorverwijst naar andere, deugdelijke informatiebronnen. Een goed voorbeeld van zo'n site is www.gezondheidskiosk.nl, een initiatief van de Nederlandse overheid en een aantal gezondheidsorganisaties. Andere betrouwbare websites zijn:

www.erfocentrum.nl, met onder andere beschrijvingen van honderden erfelijke ziekten en aandoeningen. www.efarma.nl en www.medicijnen.nl. Via deze sites kun je medicijnen kopen. Let op: voor geneesmiddelen waar een

recept voor nodig is, moet een recept worden opgestuurd.

www.ziekenhuis.nl, met onder andere informatie over ziektebeelden, een medicijn-gids en links naar alle ziekenhuizen

www.apotheek.nl, met deskundig en persoonlijk advies over het gebruik van geneesmiddelen.

TNO Gezondheid en Preventie heeft bovendien het kwaliteitskeurmerk QMIC ontwikkeld. Dat staat voor Quality of Medical Information and Communication. Als je op een website het QMIC logo vermeld ziet staan, dan weet je zeker dat de website aan alle essentiële eisen (op het gebied van onder andere privacy, technische beveiliging en de inhoud van de informatie) voldoet. Op www.gezondzoeken.nl kun je zien welke website het QMIC certificaat reeds hebben ontvangen.

Wil je geneesmiddelen of andere gezondheidsproducten bestellen via internet, doe dat bij voorkeur via een website die is aangesloten bij de overkoepelende vereniging voor de branche van kopen op afstand. De leden onderschrijven de gedragsregels van de Thuiswinkel waarborg, te herkennen aan het bijbehorende logo. (voor meer info: zie www.thuiswinkelwaarborg.nl)

Teledermatologie

Telegeneeskunde, ofwel geneeskunde op afstand, is een van de ontwikkelingen die internet binnen de gezondheidszorg mogelijk heeft gemaakt. Een voorbeeld hiervan is teledermatologie. In het hele land lopen verschillende proefprojecten naar de haalbaarheid van deze nieuwe techniek gestart.

Teledermatologie werkt als volgt: een patiënt gaat met een huidklacht naar de huisarts die een digitale foto van de aandoening maakt en een uitgebreid vragenformulier invult. Deze worden door

middel van internet naar de teledermatoloog gestuurd die de huisarts vervolgens binnen enkele dagen adviseert over de behandeling of gewenst nader onderzoek. Het project biedt verschillende voordelen: de patiënt hoeft niet meer altijd naar de polikliniek van het ziekenhuis – wat tijd en geld bespaart – en ontvangt bovendien al binnen enkele dagen de diagnose en het bijbehorende behandelingsadvies. De huisarts kan op deze wijze zijn kennis over huidziekten vergroten en actualiseren en de dermatoloog ziet geen patiënten meer voor wie een bezoek aan een specialist eigenlijk niet nodig was geweest.

Uit de proef "Teledermatologische consultatie" (TDC), dat in 2000 in het ziekenhuis Nij Smellinghe in Drachten van start ging, bleek dat in 65 procent van de gevallen een verwijzing naar het ziekenhuis werd uitgespaard. Meer dan 95 procent van de consulten werd als effectief beschouwd. Onlangs won het project de Telemedicine Stimuleringsprijs, een initiatief van EPN - Platform voor de Informatiesamenleving. Inmid-

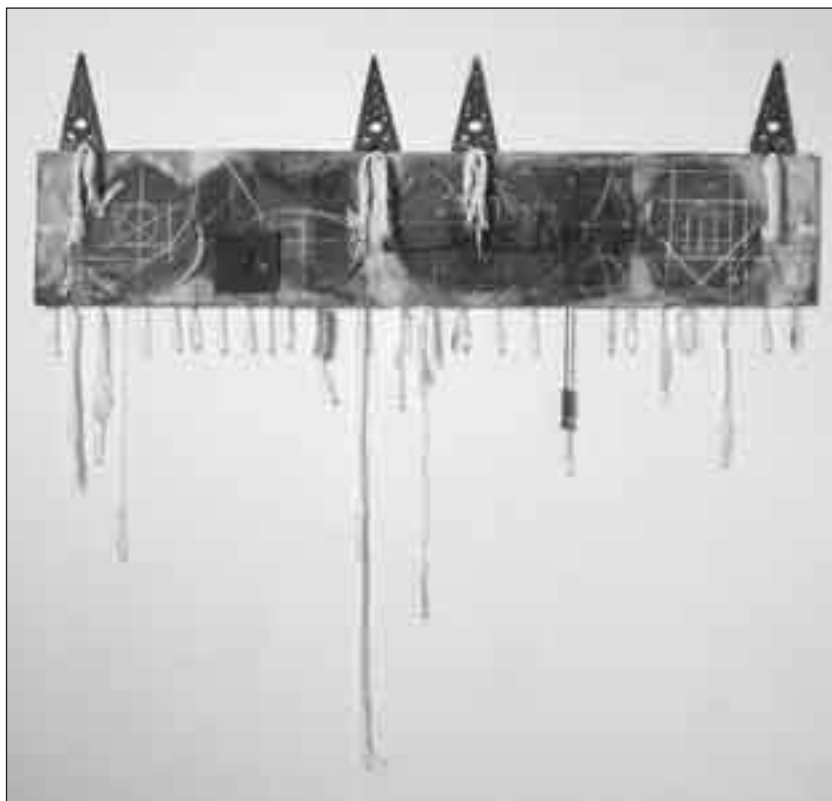
dels is besloten het verzorgingsgebied uit te breiden tot heel Friesland en de nieuwe vorm van dermatologische zorg structureel mogelijk te maken.

Heb je een vraag? Stel hem aan de specialist!

Op het internet zijn verschillende websites te vinden waar je via de e-mail een medische vraag kunt stellen aan een specialist. Vaak wordt hier een geringe (gemiddeld tussen de tien en twintig euro) vergoeding voor gerekend. Deze kosten worden niet altijd door de ziektekostenverzekeraar vergoed, dus het is verstandig daar eerst even naar te informeren!

Huisarts Robert Mol uit het Zuid-Hollandse Rhon kun je via zijn website www.emaildokter.nl vragen stellen over een gezondheidsklacht, een recept aanvragen of een verzoek doen. Mol belt binnen 24 uur terug. Indien nodig volgt een persoonlijk consult.

Wil je e-mailen met een seksuoloog, kinderarts, psycholoog of andere professionele hulpverlener? Kijk dan op ...

"Royaume de lumières" (139 X 151,5)

www.spreekkamers.nl. Via deze site kun je doorgelinked worden naar websites van diverse medisch deskundigen.

Op www.huisarts.nl vindt je eveneens een vraag- en antwoordservice, waar je aan diverse specialisten je probleem kunt voorleggen. Binnen drie dagen heb je antwoord.

Op www.seksualiteit.nl vind je niet alleen veel informatie, een forum en adressen van deskundigen in het hele land, je kunt er ook vragen stellen aan een van de seksuologen. Is langdurige begeleiding nodig, dan kun je ook via de e-mail door een van de seksuologen geocoacht worden.

Je eigen medisch dossier op internet

Zou je graag zelf je medische gegevens op internet willen bijhouden? Dat kan. Op www.medlook.nl kan iedere patiënt een eigen medisch dossier (laten) openen. Je kunt de gegevens zelf of samen met je huisarts en apotheker bijhouden. Medlook is op verzoek van de Landelijke Huisartsen Vereniging uitvoerig doorgelicht door het College Bescherming Persoonsgegevens en veilig bevonden. Je anonimiteit is volledig gewaarborgd, je werkt namelijk met een gebruikerscode en een wachtwoord. Een eigen dossier kost € 12,- per jaar. Inmiddels biedt een aantal apotheken het dossier aan haar vaste klanten gratis aan. Medlook kan je vertellen of zo'n apotheek bij jou in de buurt zit. Op de website kun je ook een voorbeeld van een medisch dossier inkijken.

Het Medlook dossier is een voorbeeld van een elektronisch patiëntendossier (EPD); hierin zijn de gegevens van één patiënt opgeslagen. Verschillende artsen en ziekenhuizen zijn bezig elektronische medische dossiers (EMD) samen te stellen, waar de gegevens van de patiënten van één arts in staan. Ook

landelijk zijn er pogingen tot één elektronisch medisch dossier te komen maar de invoering zal nog jaren op zich laten wachten.

Gratis voedingsadvies

Suzanne Janssen, gediplomeerd voedingsconsulent, is twee jaar geleden gestart met de website

www.voedingsecho.nl waarop zij informatie geeft over voeding en gezondheid. De site biedt de mogelijkheid om je te abonneren op de gratis nieuwsbrief. Daarnaast beantwoordt Suzanne via de e-mail vragen over alles wat met voeding en gezondheid te maken heeft. En dat kan zijn gezonde voeding in zijn algemeenheid, gewichtsverlies, slechte nagels, maar ook vragen over aambeien, ADHD en het Prikkelbaar Darm Syndroom. Het beantwoorden van vragen doet ze gratis, omdat ze graag de drempel voor mensen om vragen te stellen, wil verlagen. "Ik zou het ook heel moeilijk vinden te betalen, terwijl ik niet weet of de informatie die ik krijg dat wel waard is. Bovendien vind ik dat bij mensen de basiskennis van goede voeding niet mag ontbreken. Het is letterlijk van levensbelang. Ook vind ik dat men voor een enkele vraag niet naar een arts of diëtist hoeft. Vaak voelen mensen zich bezwaard om met een in hun ogen kleine vraag naar de arts te gaan."

Anticonceptiewebsites goede aanvulling

Heldere informatie via internet, specifiek gericht op gebruiksters van een anticonceptiemiddel, leidt tot meer verantwoord gebruik. Dat is de mening van 83 procent van de 104 ondervraagde artsen, apothekers en andere professionals wiens mening eind vorig jaar werd gepeild tijdens een wetenschappelijk symposium over anticonceptie. Informatie van artsen, apo-

thekers en servicewebsites van farmaceutische bedrijven vullen elkaar goed aan. Enkele websites die recent zijn gelanceerd zijn: www.mirena.nl, www.lovette.nl, www.nuvaring.nl en www.pilpleister.nl

e-therapy

Voor wie geconfronteerd wordt met de gevolgen van een schokkende of traumatische gebeurtenis of tegen een burn-out loopt, maar weinig zin heeft om tegenover een psycholoog plaats te nemen, is er nu een alternatief: therapie via het web. Het bedrijf Interapy biedt laagdrempelige en kortdurende psychologische hulp via het Internet, zowel voor het behandelen van stress door een schokkende ervaring (posttraumatische stressstoornis) als voor de preventie en behandeling van burn-out. Bij de methode, die is ontwikkeld door de Universiteit van Amsterdam, worden cliënten gedurende een periode van zeven, respectievelijk tien weken intensief begeleid door een vaste gecertificeerde psycholoog.

De eerste evaluaties laten zeer goede resultaten zien: tachtig procent van de deelnemers verbeterd tot het niveau van genezing, de overige twintig procent verbeterd licht. Zelfs in vergelijking met de standaard face-to-face-behandeling scoort de online therapie twee tot drie maal hoger. Grote bedrijven als ABN Amro en de Nederlandse Spoorwegen maken inmiddels al gebruik van de diensten van Interapy.

Half maart wordt het reguliere behandelaanbod uitgebreid met een therapie voor mensen die kampen met een depressie. Ook loopt er op dit moment een onderzoek naar de behandeling van paniekstoornissen via het internet. Voor meer informatie: www.interapy.nl

Sonja Aalbers (Santé)

IT- Security *your priority*

Op donderdag 16 september organiseerde GTG-4Instance een dag gewijd aan het boeiend onderwerp “IT-Security in Public Sector”. Deze zeer interessante dag werd bijgewoond door een zestigtal deelnemers in het aangenaam kader van de Universitaire Stichting (Brussel)

The day was introduced by Prof dr Ir Eddy Vandijck (VUB) with talent and a bit humor. In his introduction he emphasized the need for - near a strong IT-security plan – a realistic, practicable and tested (and tested and tested) DRP (Disaster Recovery Plan). In order to illustrate this, he took the examples of two companies with offices in WTC on Sep 11, 2001 ; the 1st company was, the same day, operational for about 80% but the second one, whose plan included the move of their people to London was out of business for several days: 50% of their people was hurt (or killed) in this tragedy and no plane could leave the USA !

The problem is even bigger for companies involved in the ‘Extended Enterprise’ concept, with partners/subcontractors doing parts of the job: the DRP has to include them also !

GOVCERT.NL- Samenwerking binnen de overheid op ICT-veiligheid door Hedy van der Ende

GOVCERT.NL is de nederlandse CERT (Computer Emergency Response Team) voor de overheid.

Het idee van een CERT ontstond in 2001. In juni 2002 ging CERT-RO van start om in februari 2003 omgedoopt te worden tot de huidige naam. In februari 2003 werd ook, naast GOVCERT.NL een “Waarschuwingsdienst” opgericht.

GOVCERT.NL hangt af van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en staat ten dienste van de overheidsinstellingen. Hij ondersteunt de overheid voor alles wat de IT-Security betreft (informatie, alerts, incident handling, ...). Deze dienst beschikt momenteel over een 12-tal medewerkers en is 24/24uur & 7/7dagen beschikbaar. Vandaag zijn er plannen om de dienstverlening te consolideren en het personeelsbestand te vergroten. De “Waarschuwingsdienst” hangt af van het Ministerie van Economische Zaken en biedt ongeveer dezelfde diensten voor de burgers en de KMO’s: adviezen, toelichting, ... verder fungeert het ook als een IT-Security meldpunt waar de burgers IT-fraude, aanvallen, ... kunnen melden.

<http://www.govcert.nl> - <http://www.waarschuwingsdienst.nl/>

Identity & Access Management par Pascal Maquis (Siemens Belgique)

Dans les entreprises d’une certaine taille (plusieurs centaines d’employés et plus), la gestion des identités des utilisateurs IT et des droits associés devient vite très lourde si le nombre d’applications est lui-même assez important.

Si cette gestion est décentralisée (chaque service utilise son propre système), cela devient vite chaotique: un même utilisateur peut être référencé différemment dans les divers systèmes. Comment alors retrouver toutes les ‘identités’ d’un utilisateur qui change de profil ou qui quitte l’entreprise ? Ex: Peter Smith a comme identifiants: Peter Smith, p_smith, psmith, PS, ... Combien de Smith’s travaillent dans l’entreprise ? Comment être certain que tous ses accès ont été annulé lors de son départ de l’entreprise ???

Au vu d’un tel exemple simple, on comprend aisément l’utilité d’une gestion centralisée d’un système centralisé de gestion des identités et des droits d’accès qui y sont associés ; chaque service y introduit les données qui sont de son ressort et elles sont ‘consolidées’ automatiquement ; cela améliore non seulement la gestion mais également la sécurité (un utilisateur change de fonction ? il suffit de changer une fois son profil ! Il quitte l’entreprise ? Il suffit d’annuler l’entrée correspondante dans la directory centrale).

Siemens propose des solutions allant dans ce sens et ils peuvent présenter un nombre non négligeable de références en Belgique et à l’étranger.

<http://www.siemens.com/hipathidentitymanagement@siemens.be>

...

Security Incident Management par Emmanuel Jaunart (Devoteam Consulting)

Cette présentation nous a rappelé, à l'aide d'exemples, l'intérêt de la gestion des incidents de sécurité: il faut pouvoir les détecter mais aussi les documenter, les gérer, informer, ...

Il faut donc avoir une approche structurée, prédéfinie ; les avantages en seront alors les "3C", à savoir Consolidation of Security alerts (notification, trending, ...), Contingency Management (accès à un catalogue de contre-mesures, ...) et Cost Control (réduit les coûts de supervision, ...).

Les différentes étapes de l'approche:

- Risk assessment & detection: il faut définir ce qui est important, ce qu'on est prêt à prendre comme risques, ...
- Consolidation: tous les incidents de sécurité doivent être centralisés
- Correlation: comme tous les incidents sont regroupés, il est possible de les comparer pour en retirer des tendances, des statistiques, ...
- Management: définition des procédures de gestion des incidents, de réponse, de suivi, ...

Tout cela doit, bien évidemment se baser sur un certain nombre de standards (officiels ou "de facto") tels ITIL, ISO 17799 – 18044, .. ou les méthodologies mises au point par NIST, SANS, ...

Devoteam propose ainsi une méthodologie propre: S.I.M.P.L.E.R. (Security Incidents Management Practices for Limiting Emergency Responses).

<http://www.devoteam.be>

Building the Self-Defending Network par Ir Hughes De Pra (Cisco Belgium)

Le fil conducteur de cette présentation: comment relever le défi qui se présente à nous: répondre aux attaques avec un temps de réponse nul (idéalement négatif) ?

Petit rappel: dans les années 1980-1990 le temps entre la découverte d'une vulnérabilité et son exploitation se mesurait en semaines (voire en mois), ce qui laissait tout le temps pour planifier l'installation des patches (ou nouvelles versions), depuis le début des années 2000, ce délai s'est considérablement raccourci et se compte maintenant en secondes ! Un petit exemple concret: le ver SQL Slammer doublait son nombre toutes les 8,5 secondes et après 3 minutes, effectuait 55 millions de scans/sec, il suffisait d'1 seule minute pour saturer un accès 1 Gbps !!!

Comment, dans ces conditions, se protéger efficacement ? Tel est l'objet des solutions préconisées par Cisco.

Le principe: en plus de l'indispensable protection périmétrique (FW, IDS, ...) répartir la protection à tous les niveaux jusqu'à celui des postes de travail en y incluant des outils permettant d'en vérifier automatiquement, au logon, la conformité (patches, applications non autorisées, ...) avec les règles définies pour le réseau. Cela est d'autant plus nécessaire que le réseau comporte des utilisateurs "nomades" qui peuvent connecter leur machine dans des réseaux divers et qui pourraient donc "importer" des problèmes dans l'entreprise. Cela permet d'anticiper la plupart des problèmes et donc de respecter ce "temps de réponse zéro" cité d'entrée de jeu.

<http://www.cisco.be>

La sécurité des données personnelles sur Internet par Jean-Marc Dinant (CRID – FUNDP)

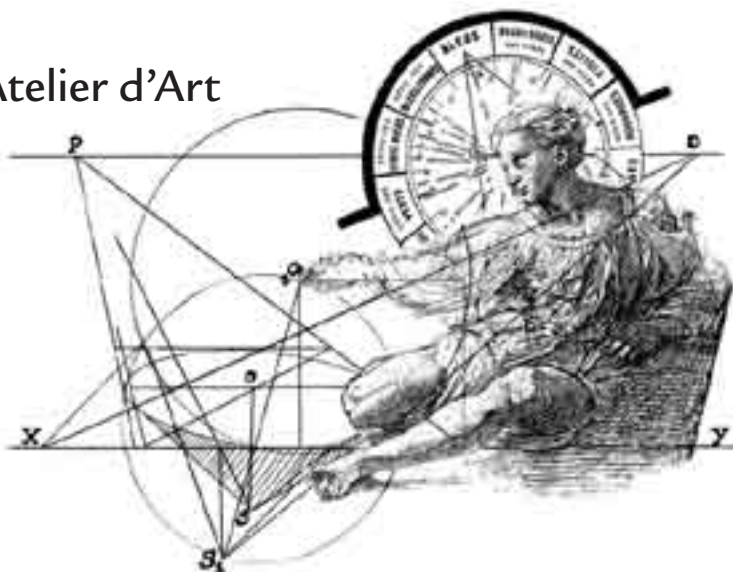
L'axe principal de cette présentation particulièrement intéressante pourrait s'intituler "les traitements invisibles sur l'Internet". Quel internaute est vraiment conscient des données que son ordinateur communique par le biais de son "browser" (ou navigateur ou explorateur) ? D'aucuns sont conscient de ce que sont les cookies (et encore ...) mais, à part cela, que communique le browser aux sites visités et, surtout, aux sites que l'on n'a pas conscience de visiter ? chaque fois que l'on clique sur un hyperlien pour visiter une nouvelle page, le browser envoie un certain nombre de données le concernant mais pouvant aussi reprendre la version d'OS de la machine, sa langue, l'adresse de la page dont on vient, ... Mais, en plus, si la nouvelle page contient des images, il est tout-à-fait possible que celles-ci se trouvent, en réalité sur des sites tiers et soient appelées en même temps que la page principale, ce qui signifie que ces sites tiers reçoivent également toutes ces informations à l'insu de l'internaute !!! Cela est particulièrement apprécié des "marketers" qui placent des bannières sur divers sites et qui peuvent de la sorte mieux cibler leurs publicités en fonction des pages visualisées, ... Ceci est inhérent au standard HTTP mais, d'aucuns, dont l'auteur de la présentation, considèrent qu'il s'agit d'une violation des lois sur les écoutes téléphoniques et la cybercriminalité.

L'auteur demande que les éditeurs de logiciel soient obligés de fournir la preuve que leurs produits sont, non seulement conformes à des standards techniques (ce qui est loin d'être le cas pour certains produits "monopolistiques") - à l'instar de ce qui se fait, p.ex. pour les appareils de téléphonie - mais aussi, qu'ils satisfont aux législations relatives au respect des données à caractère privé, à la cybercriminalité (qui punit l'accès non autorisé à une machine c-à-d à une machine dont l'utilisateur n'a pas donné explicitement son accord !).

jmdinant@fundp.ac.be

asbl SINOPIA – Atelier d'Art

Cours de dessin
Peinture
Multitechniques

Boulevard Belgica, 16 - 1080 Bruxelles - Tél. 02/420 20 70

**Belnet Computer Emergency Reponse Team
 par Lionel Ferette (Belnet CERT)**

Belnet, le réseau informatique national des institutions académiques et fédérales (via FedMan), a lancé officiellement son CERT le 01 juillet 2004 (voir communiqué de presse: http://www.belnet.be/news/news_fr_cert.htm).

Ce CERT (ou CSIRT: Computer Security Incident Response Team) est l'un des plus récents de la lignée des CERT dont le tout premier fut créé en 1988 à l'université Carnegie Mellon (CERT/CC <http://www.cert.org>) après que le "Morris Worm" ait bloqué 10% de l'ensemble des utilisateurs de l'Internet.

- Les services que le Belnet CERT peut offrir à ses clients (150 institutions représentant 500.000 utilisateurs):
- Services réactifs: alertes d'attaques, incident handling, ...
- Services proactifs: informations relatives aux vulnérabilités découvertes, veille technologique, conseils de configuration, ...
- Services de gestion de qualité de la sécurité: prise de conscience de la problématique, formation, conseils aux organes législatifs

Pour remplir toutes ces missions, le Belnet CERT dispose en tout et pour tout de 2 personnes temps plein et une à temps partiel (à comparer aux 12 du govcert.nl).

Le Belnet CERT, dès son accréditation sera intégré au réseau européen TF-CSIRT et demandera aussi prochainement à pouvoir intégrer le réseau mondial FIRST.

<http://cert.belnet.be> cert@belnet.be

**The European Network and Information Security
 Agency – ENISA by José Bastos (ENISA)**

This day ended with the short presentation of the historic and the missions of the brand new ENISA who started about six months ago, on March 14th and will have its seat in Heraklion (Greece) (but temporary still in Brussels).

The main mission of the Agency is to make recommendations to the decision bodies of the EU and to provide information to the citizens and companies. They don't have any competence regarding law enforcement nor cybercrime.

In order to ensure the fulfillment of its objectives, the Agency's tasks will be focused on:

- Collecting and analysing data on security incidents and emerging risks;
- Co-operating with different players notably through the establishment of public / private partnerships with industry operating at EU and / or global levels;
- Raising awareness and promoting risk assessment methods and best practices for interoperable risk management solutions;
- Tracking the development of standards for products and services on Network and Information Society.

<http://www.enisa.eu.int/>

Ir Michel LENOIR

Consultant ICT & Public Sector

michel@michel-lenoir.org